

DET NY CLARTÉ #09 · 3. ÅRGANG · NOVEMBER 2008
LØSSALG KR. 50,-

DET NY
Clarté

Slavoj Zizek · Mikkel Bolt · Henrik Hørløv Lund · Gert Sørensen
Magnus Marsdal · Mikkel Thorup · Asger Sørensen · Mikael Nyberg

FINANSKRISEN & KLASSEKAMPEN

Højrepopulismen i Skandinavien

L'affaire Moro – 30 år efter

Frigørelsesfilosofien

Socialdemokratiet og nyliberalismen

FRP-koden

Vold

Indhold

DET NY Clarté #9

Aktuelt & baggrund

- s. 06 **Analyse:** Finanskrisen og klassekampen
- Af Mikael Nyberg
- s. 14 **Analyse:** Nyliberalisme i Socialdemokratiet
- Af Henrik Hørløv Lund
- s. 20 **Analyse:** L'affaire Moro - 30 år efter
- Af Gert Sørensen
- s. 26 **Det teoretiske hjørne:** Enrique Dussel
- ideologikritik fra syden
Af Asger Sørensen

Opinion

- s. 34 **Lederen:** Giv mig håbet tilbage
- Af Troels Riis Larsen
- s. 36 **Lige på og hårdt!** Black Power; Bolivia og Latinamerika;
Folkestyret
- s. 40 **Den Røde Plads:** Hvorfor jeg ikke er antiracist
-Holger Ross Lauritsen

Tema: Højrepopulisme i Skandinavien

- s. 44 **Analyse:** Politik er krig og de andre er forrædere.
-Af Mikkel Thorup
- s. 52 **Tale:** 'Folk flest' er mod Fremskrittspartiet
- Af Magnus Marsdal
- s. 60 **Analyse:** Sverigedemokraternes spillerum
- Af Alexander Bengtsson

Bøger: Anmeldelser & debat

- s. 64 **Der er et yndigt land:** Rikke Andreassen
- s. 66 **Violence:** Slavoj Žižek
- s. 70 **Psykens historie i Danmark:** Brinkmann & Triantafillou
- s. 72 **FRP-koden:** Magnus Marsdal
- s. 76 **Økonomi på en annen måte:** Rune Skarstein

Finanskrisen og klassekampen

Af **Mikael Nyberg**, oversat fra svensk af Dino Knudsen., illustration Ib Kjeldsmark

FINANSKRISEN. Den kapitalejende klasse har vist sig ude af stand til at løfte sig ud af den samfundsmæssige irrationalitet som følger af de rationelle valg hver enkelt kapital foretager i konkurrencen på markedet. Alligevel forsøges den kapitalistiske systemfejl at bortforklares med enkelte spekulanters grådighed. Sandheden er den at når borgerskabet er politisk stærkt, når det ikke udfordres af en organiseret arbejderklasse, udvikler det en enestående dumhed hvor det sejrer sig ihjel i økonomiske kriser, socialt forfald og endeløse kolonikrige.

Der er tumult på de boblende børser. Banker kollapse, slukørede spekulanter sammenligner situationen med krakket på Wall Street i 1929, og krisen forplanter sig til lande og verdensdele med opsigelser og betalingsstandsninger. Førende politikere, fra Sarkozy og Brown til Reinfeldt og Sahlin, undrer sig højlydt over bankdirektørenes grådighed. Det er et forsøg på at aflede opmærksomheden. Kalibaliken stammer ikke fra personlig uformåenhed. Dumheden er systematisk.¹

I efteråret 2006 fik arbejderne ved Volvos Torslandafabrik i Sverige en ny chef, Lars Danielsson.

- Man kan altid vride en dråbe mere ud af håndklædet end man tror, forklarede han.¹

Virksomhedsledelsen regnede blandt andet ud at den kunne mindske pladsen ved visse stationer langs samlebåndet fra 120 til 90 centimeter. Så ville arbejderne ikke forgæves sløse aktieejernes kapital

bort på ikke-produktive bevægelser (som at strække ryggen og tage et skridt væk fra båndet).²

Båndet løb løbsk og der var snart sagt overarbejde hver lørdag. Arbejdsledelsen afgjorde hvem der skulle blive hjemme, eftersom fagforeningen havde givet afkald på retten til at sige nej tak.³

Så kollapsede efterspørgslen i USA og bemandingsfirmaet opsigde personale. Arbejderne fik besked på at gøre rent i produktionspauserne. Chefer kom på

inspektion med hvide handsker for at kontrollere at intet snavs i nogen afkrog blev ladet urørt.⁴

Nu har virksomhedsledelsen varslet opsigelsen af hver tredje ansatte. Jeg hører Lasse Henriksson, faglig aktivist på fabrikken, i en radiodebat med blandt andre erhvervsministeren. Han rejser store spørgsmål om olien, klimatruslen og den svenske bilindustri's fremtid - kan hele

”

**Krisen er
forbundet med
det kapitalistiske
samfunds inderste
mekanismer og
med det rådende
styrkeforhold
klasserne imellem.**

Mikael Nyberg er journalist og forfatter. I 2005 udgav han "kapitalen.com: myten om det postindustrielle paradys på dansk".

dette produktionsapparat og alle disse kompetente arbejdere ikke fremstille noget mere nyttigt end fossilforbrændende køretøjer til verdens velstillede? De to politikere synes ikke at fatte et muk af hvad han siger.⁵

"Det er på tide at verden giver nyliberalismen baghjul," skriver de svenske socialdemokraters leder, Mona Sahlin, i en artikel. Hvordan? Bonusprogrammer bør "belyses og diskuteres", og IMF (Den Internationale Valutafond) bør "hurtigst muligt kaste lys over forudsætningerne for et uddybet internationalt samarbejde" der sikrer stabilitet på markederne.⁶

Dette unddrager sig enhver indsigt i hvad der foregår.

Ganske vist har bankernes bonusprogrammer bidraget til de finansielle spekulationer, men både den personlige berigelse og jagten på stadigt mere lyssky investeringsobjekter har dybereliggende årsager. Krisen er forbundet med det kapitalistiske samfunds inderste mekanismer og med det rådende styrkeforhold klasserne imellem.

Det afgørende for de kapitalister som i dag behersker verdensmarkedet er ikke fysisk ejendom som fabrikker og maskiner, men kontrollen over de dele af den globale akkumulationsproces som

sikrer adgang til monopolprofitter. Det kan handle om forskningsanlæg, teknisk avancerede industrier eller infrastruktur som el- og telenet, men stadig oftere drejer det sig om immaterielle aktiver som varemærker, patenter og privilegerede positioner i det finansielle pyramidespil. De store vestlige virksomheder får en parasitær karakter – samtidig med at de outsourcer stadig større dele af produktionen til underleverandører, lægger de beslag på voksende dele af den producerede merværdi. John Kay, kronikør i Financial Times, sammenfatter strategien hos Warren Buffett og andre finansmagnater: "Den kapital som investorerne placerer på børsen finansierer i dag ikke produktive investeringer, men køber andele i etablerede pengestrømme... Du behøver ikke at eje vejen, det er tilstrækkeligt med toldinstandsen på trafikåren."⁷

Det handler ikke om en postindustriel

netværksøkonomi, frigjort fra fabrikpokens samlebånd og klasse modsætninger. I sin indbyrdes konkurrence fremkalder monopolkapitalisterne tværtimod en forceret kapitalistisk industrialisering af produktion og proletariseringen af nye samfundslag. Samlebåndende løber hurtigere end nogensinde og strækkes med *just-in-time* leverancer og bevidst underbemanding

” De store vestlige virksomheder får en parasitær karakter – samtidig med at de outsourcer stadig større dele af produktionen til underleverandører, lægger de beslag på voksende dele af den producerede merværdi

DEN DANSKE BANKS IDEOLOG, MORTEN ALBÆK, MENER AT FINANSKRISENS VIGTIGSTE LEKTIE ER AT DE ALMINDELIGE BØRGERE MANGLER "FINANSIEL DANNEELSE" ■

ud over lande og verdensdele. Samtidig standardiseres og splittes produktionen af serviceydelser efter industrielle principper.

I toppen hersker monopolet, i bunden raser den hårdste konkurrence. Således presser verdensmarkedets fyrster kapital ud af underordnede vasalvirksomheder og det omgivende samfund. Men desto større rigdom der hober sig op i de monopolistiske koncerner, og jo mere lønnen og den almene velfærd må give efter, desto sværere bliver det at finde produktiv afsætning for den akumulerede merværdi. Stadig større summer investeres i stedet i pyramidespillet med værdipapirer, ejendomme og andre aktiver. Kapitalen søger ud på finansmarkederne, hvor den mangfoldiggøres i uendelige kredittæder.

Men de vældige værdier som spekulanterne spekulerer med, udgør kun en fordring på virkelig rigdom, de må realiseres i forøgelsen af produktiv kapital. Jo større nominelle beløb som omsættes i de finansielle netværk, jo mere påtrængende bliver kravene til fabrikgulvet og servicestedet. Den fiktive rigdom vender tilbage til produktionen med diktat om hurtigere og højere afkast. I industrien og i

servicesektoren bliver hver ikke-produktiv bevægelse et utåleligt afbræk i regnskabet, men i toppen af de globale virksomhedspyramider er der samtidig mere end nok at tage af for dem som forvalter kapitalen. Revenue'en, den del af merværdien som kapitalisten anvender til eget forbrug, kan vokse uden mådehold. Det luksuriøse liv bliver til og med, som Marx påpegede, en forretningsmæssig nødvendighed. Det demonstrerer kreditværdighed og tiltrækker ny kapital i jagten på afkast.

De førende politikere som nu klandrer direktørerne for deres grådighed har selv i årevis drevet denne udvikling fremad. De flakkede rundt i *the Washington consensus*, det nyliberale omstillingsprogram for samfundet som blev skabt efter gældskrisen i Latinamerika i 1980'erne og stadfæstet af institutioner som IMF. De lovede os at EU ville tæmme den globale finanskapital, og de sagde at kamp mod inflationen, orden i statsfinanserne og fornyelse af arbejdslivet, markedet og den offentlige sektor ville redde velfærden.

LO-ledelsen i Sverige holdt under den svenske nationalbanks overopsyn

” I toppen hersker monopolet, i bunden raser den hårdste konkurrence.

GEORGE W. BUSH HAR ADVARET
OM AT USA KUNNE
FALDE I EN ENDNU STØRRE
DEPRESSION END DEN
LANDET OPLEVEDE I 1930'ERNE

en stigning i løningerne tilbage, mens politikerne svækkede trygheden i ansættelsen, skar i sociale udgifter, privatiserede skoler og sundhedsordninger, satte pensionskapitalen til rådighed for børshjerne og afviklede de reguleringer som siden krisen i 1930'erne havde hæmmet spekulationerne på finansmarkedet. Sloganet var al magt til finanskapitalen!

I Sverige og mange andre lande førte denne politik til en ophobning af kapital hos store selskaber og banker og berigede de øverste blandt de øverste, det i en grad som ikke var set siden starten af 1900-tallet. Den mindste lønforhøjelse ud over gældende diktat fremkaldte ryster der himlede op om inflation og økonomisk undergang, men adgangen til kreditter til luksusforbrug og spekulative investeringer påkaldte sig ingen hævede øjenbryn. Nye kriser for banker og finansinstitutioner førte til nye indsprøjtninger af likviditet fra Federal Reserve og andre nationalbanker, hvilket løftede pyramidespillet med aktier, ejendomme og andre aktiver til nye højder.

Det var, som mere eftertænksomme kommtatorer påpegede, en farlig udvikling, men bag om politiken var

der stærke drivkræfter. Den grænseløse kredit var finanskapitalens fremmeste konkurrencemiddel og en kilde til enestående rigdomme for den klasse som monopoliserede det økonomiske liv. Frem til begyndelsen af 1980'erne forøgedes kreditmængden i USA's økonomi knapt dobbelt så hurtigt som bruttonationalproduktet. Derefter kreditmættedes konjunkturerne i en sådan grad at der i 2007 gik næsten fem dollar i nye lån på hver dollar i øget BNP (Bruttonationalprodukt).⁸ Der var en lignende udvikling i EU-landene. De finansielle aktiver voksede til og med

hurtigere i Euro-området end i USA, og London begyndte at overhale New York som internationalt finanscentrum.

På de højeste tinder var konjunkturerne svimlende, og endda ude i forstæderne spredte hysteriet om placering af pension og ejendomshandler sig, men i en slags krybende depression blev arbejdsliv, velfærdsordninger og infrastruktur brudt ned. Spekulanternes samlede krav på fremtidig afkast voksede langt ud over den merværdi som kunne realiseres på markedet. En række regionale finansielle kriser er derfor mundet ud i et verdensomfattende sam-

” De svimlende monopolprofitter som er blevet ophobet de senere år har haft stadig vanskeligere ved at finde produktivt afsæt

menbrud. Hvad der står tilbage af *the Washington consensus* er blot en paralyserende dumhed.

Statsmagterne satser nu offentlige summer på at afhjælpe den pludselige brist på kapital som opstår når de fiktive værdier nedskrives – alene i EU regnes udlovede kreditgarantier og kapitalindsprøjtninger til 22.500 milliarder kroner.¹⁰ Respekt for budgetter og inflation er der ikke tale om når kapitalstærke koncerner gisper efter kredit.

Redningsaktionen i bankverdenen efter det svenske finanskrak i 1992 er et forbillede for panikagtige forholdsregler. Staten redede økonomien ved at pumpe kapital ind i bankvæsenet – sådan lyder historien. Nogle detaljer er blevet fortrængt: Hvordan bankernes rekonstruktion havde den pris at titusinder af småvirksomheder gik konkurs, hvordan den finansielle rystelser blev fulgt af massearbejdsløshed og et produktionsfald tre år i træk, og hvordan landet kun lagde krisen bag sig ved hjælp af en kraftig devaluering og en efterfølgende vækst i den internationale økonomi. Eksporten steg fra 27 procent til mere end 50 procent af BNP.¹¹

På lignende vis løftede Tyskland sig op af krisen efter sin genforening og Japan og vækstlandene i Asien op af deres finansielle sammenbrud i 1980'erne og 90'erne: løn og levevilkårene for den store masse devalueredes, salget på et voksende verdensmarked fik priserne til at klinge af. **Er en sådan redning mulig i den aktuelle krise?**

På trods af årtier med stigende produktivitet er reallønnen i USA i dag lavere end for 35 år siden.¹² Familierne holdt først deres indkomster oppe ved at flere kvinder begyndte erhvervsarbejde? Senere forlængede de ansatte deres arbejdstider. Og til sidst belånte de deres huse for at forbruge på kredit.¹³ Låneboblen holdt ikke bare tilvæksten i USA i gang, den var vigtig for store dele af verdensøkonomien. Nu er regnestykkerne revnet. Hvad skal holde efterspørgslen kørende i den situation for Volvo og de tyske, japanske og kinesiske eksportindustrier?

Kapitalen kan ikke samlet spare sig ud af krisen, alligevel vil alt for mange forsøge det. Tilgangen til frisk merværdi afgør hvilke virksomheder der overlever. Det gælder om at vride endnu nogle dråber ud af det håndklæde som synes tørt.

Regeringerne er hurtige til at træde til. I Sverige og andre lande er stærke systemer der automatisk indebærer at løn og almen velfærd sættes på lavt blus allerede i gang. Arbejdsmarkedets forholdsregler er atter som i begyndelsen af 1900-tallet udformet for at få folk til at sænke deres krav om løn og gode vilkår. EU's budgetkrav vil fremtvinge nye sociale nedskæringer når skatteindtægterne mindskes og redningsaktionen til fordel for bankerne skal betales, og med de nye pensioner må de ældre stå for meget af tabet på børserne. Husholdningen er fra nu af, som Gerd Häusler ved IMF har udtrykt det, "den yderste støddæmper" i det finansielle system.¹⁴

Krisen har sandelig fremkaldt et væld af eftertanke i samfundets øverste koridorer. "Jeg tror ikke længere på markedets selvhelende kræfter," udtaler chefen for Deutsche Bank, og i Financial Times dødförklarar forhenværende Verdensbankøkonom Martin Wolf "drømmen om en global finanskapitalisme".¹⁵ Keynes og Galbraith har fået en renæssance, og venstreideologer tror på en tilbagevenden til velfærdsstaten og fællesskabet. Men det er drømme uden grund i klasseforholdende.

Hvordan gik det til i Sverige efter krakket i 1992? De nyliberale omstillinger som socialdemokrater og borgerlige politikere i fællesskab havde gennemført var endt i finanskrisen og depression. Socialdemokraterne vandt rigsdagsvalget i 1994 på løftet om en kursændring, og i den efterfølgende folkeafstemning om EU lovede daværende statsminister Ingvar Carlsson at *folkhemmet* ville genopstå i det europæiske fællesskab. Banker og store virksomheder investerede millioner i at sprede budskabet landet over.

Markedsfundamentalismen havde mistet ansigt, men i den politiske praksis fortsatte man som hidtil med privatiseringer,

sociale nedskæringer og afreguleringer – først sammen med den parlamentariske venstrefløj, siden med "det nye arbejderparti", de mørkeblå Moderaterna. Mindre end et årti efter krakket i 1992 var det tid for IT- og telecom-boblen og nu er der krise igen.

Den egentlige årsag er ikke manglende intelligens eller historisk viden, selvom den ikke hjælper. Den kapitalejende klasse har vist sig ude af stand til at løfte sig ud af den samfundsmæssige irrationalitet som følger af de rationelle valg hver enkelte kapitalforetager i konkurrencen på markedet.

Velfærdsstaten og dets klassekompromisser var et svar på udfordringen oppefra, et produkt af borgerklassens politiske svaghed. Kapitalejerne i Skan-dinavien valgte at

indgå i en fælles forståelse med det reformistiske socialdemokrati for at undgå det der var værre, en revolutionær arbejderbevægelse. På lignende vis blev New Deal udviklet i USA. Med Den Kolde Krigs antikommunisme forsøgte magthaverne at undertrykke truslen fra arbejderklassen, men blev afbrudt af 1960'erne og 70'ernes folkelige bevægelser og tvunget til nye indrømmelser. Kapitalejerne fandt at udgifterne til

” **Stadig større summer investeres i stedet i pyramidespillet med værdipapirer, ejendomme og andre aktivt**

klassekompromisserne blev en stadig større byrde. Verdensøkonomien var i uorden, på fabrikgulvet tog de ansatte sig friheder og i regnskabsbogen kunne der aflæses faldende overskud. da de folkelige bevægelser blev dysset ned, erklærede de borgerlige en ny frihedstid og gik til angreb på fagforeninger og velfærdsstat. Den aktuelle kalibalik er frugten af successrig klassekamp ovenfra.

i de aktuelle krige. De borgerlige sejrer sig ned i økonomiske kriser, socialt forfald og endeløse kolonikrige.

Så er det på tide at diskutere store spørgsmål. Vi behøver folkebevægelser der er navnet værdige til at rejse dem. ■

Når borgerskabet er politisk stærkt, når det ikke udfordres af en organiseret arbejderklasse, udvikler det en enestående dumhed. Vi ser det i alt fra svindelkonjunkturerne til privatiseringen af samfundets infrastruktur og i hovmodet

-
1. Ny teknik 29.11.06.
 2. Kvasten 5, 03.07, Kvasten 17, 04.08.
 3. LO-tidningen 26.01.07, Kvasten 7, 05.07.
 4. Kvasten 21, 09.08.
 5. Studio Ett, P1, 08.10.08.
 6. Dagens Arena 06.10.08.
 7. Financial Times 19.03.08.
 8. Financial Times 23.01.08
 9. Financial Times 19.06.07.
 10. Financial Times 14.10.08.
 11. Lars Jonung, Dagens Nyheter 08.02.08.
 12. www.creditwritedowns.com/2008/06/chart-of-day-real-hourly-earnings.html, jfr. Labor Research Association: Average Weekly Earnings (in 1982 constant dollars) 1964-2004, [www.workinglife.org/wiki/Wages+and+Benefits%3A+Real+Wages+\(1964-2004\)](http://www.workinglife.org/wiki/Wages+and+Benefits%3A+Real+Wages+(1964-2004))
 13. Robert Reich, Financial Times 30.01.08.
 14. Financial Times 28.01.05.
 15. Financial Times 25.03.08.

Nyliberalisme i socialdemokratiet - Har S lært af fiaskoen?

Af **Henrik Herløv Lund**, Illustration Emil Hyllested Jensen

GIDDENSK. *Socialdemokraternes krise er ikke et udtryk for manglende taktiske eller retoriske evner. Den skyldes en mere dybereliggende årsag, nemlig at partiets væsentligste inspirationskilde i nyere tid har været et nyliberalt New Labour i Storbritannien. Socialdemokratiets kongres i september måned tyder ikke på at man for alvor har tænkt sig at slå ind på en ny kurs.*

Henrik Herløv Lund er cand. Scient. adm. og mest kendt for sit arbejde i Den Alternative Velfærdskommission. Hørløv Lund udgiver jævnligt artikler og analyser. Se www.henrikherloevlund.dk

Efter at have tabt valgene i 2001 og 2004 fik Socialdemokratiet ved det seneste valg i 2007 den laveste tilslutning i flere generationer. Efterfølgende opinionsundersøgelser er gået frem og tilbage i forhold hertil, men ikke givet noget afgørende comeback. Partiet er således tydeligvis inde i en svaghedsperiode, ja nogen har ligefrem talt om en krise for partiet.

Dette har naturligvis affødt en genoplussen af debatten om partiets politik og ledelse internt i Socialdemokratiet, for eksempel eksemplificeret i Ritt Bjerregaard og den "Røde skole". Også udenfor partiets egne rækker er Socialdemokratiets krise blevet diskuteret flittigt. Der synes at være bred enighed om nødvendigheden af et klarere alternativ til regeringen.

Partiets svaghed hænger tydeligvis sammen med vanskeligheden med at udforme og repræsentere et klart, sammenhængende og gennemgående alternativ til regeringen? Hvorfor? Forklaringen på at S-ledelsen politisk hidtil har ligget så tæt på regeringen, har ikke bare været at S-ledelsen har ligget "taktisk underdrejet" for en overlegen regeringsopbakning og succesrig politik. For hvis det bare var en taktik, ville den nok for længst være opgivet, al den stund at den tydeligvis ikke har bragt S tilbage på den politiske bane.

Forklaringen har derimod været, at S-ledelsen – dvs. Thorning Schmidt-fløjen – i vid udstrækning politisk har ladet sig inspirere fra den samme kilde, som også er hovedinspirationen for regeringens politik: NYLIBERALISMEN. Inspirationen er tilmed i høj grad kommet via den samme mellemstation, nemlig "New Labour" i England.

New Labour og den 3. vej: Accept af nyliberalismen for at vinde magten

Nyliberalismen er en politisk strømning der især blev udbredt fra slutningen af forrige århundrede og som handler om rehabilitering af markedet i forhold til staten. Velfærdsstaten skal dels markedsføres, det vil sige føres tilbage til markedet gennem privatisering og udlicitering, dels skal den tilbageblevne offentlige sektor markedsstyres gennem markedsmekanismer (f.eks. frie valgordninger, mål og resultatstyring). Endelig skal fordelingspolitikken i højere grad give økonomiske incitamenter til at arbejde og tjene mere via skattelettelser for de højere indkomster og lavere ydelser for de lavere indkomster. I 1980'erne rullede nyliberalismen frem. Dels i den økonomiske verden, hvor den udbredtes i økonomisk teori, som for eksempel den såkaldte udbudsøkonomi og "Reaganomics". Dels i den politiske verden, hvor

” Den klassiske strategi, som den tabende part griber til, er at danne en 'syntese af mod-sætninger'

den navnlig repræsenteredes af Ronald Reagan i USA, samt i Storbritannien hvor Margaret Thatcher gennemførte et decideret nyliberalt opgør med arbejderbevægelsen og velfærdsstaten. Efter en lang periode hvor de borgerlige i Storbritannien under Thatcher var dominerende og trængte arbejderbevægelsen og velfærdsstaten stærkt i defensiven gennem radikale nyliberale reformer, valgte det engelske Labour Party det såkaldte "New Labour"-projekt for at vinde magten tilbage fra de borgerlige for til gengæld at overtage store dele af den nyliberale politik.

Denne politik blev i 1980'erne og 90'erne som bekendt navnlig formuleret af Tony Blair, men med sociologen Anthony Giddens som strategiens intellektuelle arkitekt der gav strategien en analytisk basis med navnlig værkerne *Beyond left and right* og *The third way*.

Hos Anthony Giddens formuleres udgangspunktet for strategien sådan: "Den klassiske strategi som den tabende part griber til, er at danne en "syntese af modsætninger", i praksis som et forsøg på at redde hvad reddes kan, af ens egne holdninger ved at opsuge og følgelig neutralisere modstanderens positioner ." New Labour gjorde netop i

høj grad den nyliberalistiske politik til sin egen og med en vis succes for så vidt som det lykkedes at vinde regeringsmagten tilbage for flere valgperioder. Problemet blev imidlertid at New Labour på dette grundlag politisk i høj grad begrænsede sig til at reparere på de nyliberalistiske reformer, men aldrig formåede at gennemføre et tilbundsgående opgør hermed. Den stærke forøgelse af ulighed i det britiske samfund og den kraftige tilbagerulning af velfærden som de nyliberale reformer havde medført, blev således ikke grundlæggende ændret, selvom der gennemførtes tiltrængte forbedringer på enkeltområder.

Nyliberalismens indtog i socialdemokratiet under Nyrup og Lykketoft

” Men nyliberalismen har som anført også været en central inspirationskilde for den socialdemokratiske ledelse i Danmark omkring Nyrup og Lykketoft

Herhjemme er Anders Fogh Rasmussens politiske tilknytning til nyliberalismen veldokumenteret og dermed den nuværende VK-regerings inspiration herfra. Nyliberalismen i sin mest radikale form lå til grund for Foghs bog *Fra socialstat til minimalstat*, hvor velfærdsstaten dels skulle beskæres kraftigt, dels markedsføres og markedsstyres. Med regeringsovertagelsen har Fogh og Venstre imidlertid accepteret velfærdsdelen af den moderne stat, men fastholdt markedsførelses -

og markedsstyrelsesfilosofien. Også Fogh og VK-regeringen har i den forbindelse ladet sig inspirere af Blairs New Labour.

Men nyliberalismen har som anført også været en central inspirationskilde for den socialdemokratiske ledelse i Danmark omkring Nyrup og Lykketoft. Nyliberale tanker om at bruge markedsmekanismer i den offentlige sektor og styrke markedet i samfundsøkonomien vandt i 90'erne udbredelse i en lang række europæiske socialdemokratier, ikke mindst inspireret af New Labour. I Danmark var arkitekten bag indførelsen af denne tankegang i høj grad Mogens Lykketoft og blev formuleret i rapporten: "Nyt syn på den offentlige sektor".

Nyliberal inspiration hos den ny S-ledelse

Selvom den nyliberale inspiration således i høj grad satte sit præg på Socialdemokratiets politik under Nyrup var der dog også grænser for hvor langt hele partiet ville gå: Velfærdsstatens kerneopgaver skulle således forblive offentligt leveret og produceret. Men der var så absolut tanker i Nyrup-fløjen om at gå videre af den nyliberale inspirations bane. De var ikke mindst udbredt i de socialdemokratiske ungdomsorganisationer, Frit Forum og DSU. Og blev blandt andet formuleret af daværende formand for DSU, Henrik Sass

Larsen, som i dag er partiets politiske ordfører og som sammen med en anden tidligere DSU-formand, Morten Bødskov, idag finansordfører i S, udgør de "grå eminencer" bag Helle Thorning Schmidt.

Samme nyliberale inspiration genfindes i bogen *Forsvar for fællesskabet*, der blandt andet har Thorning Schmidt og Bødskov som forfattere og som tydeligvis også har nyliberal, New Labour - formidlet, inspiration. Helle Thorning Schmidt og navnlig de "grå eminencer" bag hende har således i realiteten udgjort partiets social-liberale højrefløj, der efter Nyrups eget exit fra dansk politik viderefører den nyliberalistiske, New Labour formidlede, inspiration i politikken.

” Helle Thorning Schmidt og navnlig de ”grå eminencer” bag hende har således i realiteten udgjort partiets social-liberale højrefløj

Årsagen til S-ledelsens manglende formulering af et klarere politisk alternativ til regeringen hidtil har således ikke ligget i at S-ledelsen har ligget underdrejet for regeringen af taktiske grunde. Problemet har slet og ret indtil nu bestået i at S-ledelsen et godt stykke hen ad vejen deler regeringens politik, fordi regeringens og S-ledelsens i høj grad har en fælles politisk inspirationskilde i nyliberalismen og New Labour. Det er derfor ikke underligt, at S-ledelsen har syntes at føre kopipolitik

og ikke underligt at S-ledelsen ikke formulerede et klarere politisk alternativ til regeringen. Det vil nemlig kræve at S-ledelsen frigør sig fra sin politiske arv og sit eget politiske udgangspunkt.

Er S på vej væk fra nyliberalismen?

Er det så ved at ske? På sin seneste kongres har Socialdemokratiet fremlagt, hvad der kaldes et nyt politisk projekt, der oven på velfærdssamfundet skal bygge et "Trivselssamfund".

I forlængelse af to kronikker i Politikken tidligere på året antydes det at S-ledelsen nu vil søge væk fra "den tredje vej": "Den tredje vej var en nødvendig og succesrig udvikling af den socialdemokratiske politik og den skal ikke rulles tilbage. Men i dag er vi nået til enden af vejen hvor der næppe med fordel kan drives flere betydelige gevinster ud af ideerne."

Den tredje vej, det vil her sige den nyliberalistiske inspiration i de danske socialdemokratiske politik, udmøntede sig ikke mindst i omfattende privatiseringer og i udliciteringer der ikke alene blev set som slet og ret "modernisering" af den offentlige sektor, men også som vejen til større økonomisk effektivitet og bedre service.

Nu stiller Socialdemokratiet i "Trivselssamfundet" en række relativt dybtgående

spørgsmål hertil:

"..navnlig en overvejelse trænger sig på i forhold til udviklingen af den fremtidige politik. Giver salg af større statslig og offentlig virksomhed samt konkurrenceudsætning af den offentlige service de forventede gevinster? Var det fx fornuftigt at reformere og kapitalisere naturlige offentlige monopoler som elforsyning, telefoni, offentlig transport og visse serviceydelser?"

Der synes således at være en åbning i Socialdemokratiets hidtidige høje grad af accept af nyliberalismens dogmer om markedsføring og markedsstyring som veje til effektivisering også af den offentlige sektor.

Svarene er dog langt fra lige så klare som ovennævnte spørgsmål. I kongresvedtagelsen om "Trivselssamfundet" falder nemlig følgende svar på det ovenanførte, sidst-

nævnte spørgsmål: "I nogle tilfælde ja, men langt fra i alle." Og der fortsættes: "Spørgsmålene må diskuteres grundigt frem for at slå op i en ideologisk ordbog. Der er kort sagt brug for pragmatisk snusfornuft når man skal vurdere hvad der skal privatiseres og konkurrenceudsættes."

Det må anerkendes og hilses særdeles velkomment at der nu åbnes op for en debat om den markedsstyring og delvise markedsførelsesstrategi, som S under Nyrup/Lykkeoft, og indtil videre også Thorning Schmidt og Sass

99 I forlængelse af to kronikker i Politikken tidligere på året antydes det at S-ledelsen nu vil søge væk fra "den tredje vej"

Larsen har stået for. Hermed er der sat en vigtig udvikling i gang i S væk fra den nyliberalistiske inspiration, der via New Labour og Giddens i høj grad har præget partiet og gjort det til en bleg kopi af regeringens politik.

Samtidig må det også konstateres at opgøret med nyliberalismen i Socialdemokratiet er tøvende og langt fra gennemført. Også under Nyrup og Lykketoft forsøgte partiet sig med at sætte grænser for markedsgørelsen ved velfærdsstatens såkaldte kerneydelser. Men accepten af den nyliberalistiske politik var alligevel så udpræget, at partiet i realiteten i vid udstrækning har været forsvarsløst mod VK-regeringens mere omfattende og aggressive markedsgørelsespolitik. Når S derfor nu forsøger sig med en ny version af denne "pragmatiske snusfornuftigt", vil det fortsat være vanskeligt at adskille den fra regeringens politik, for regeringen begrunder jo også altid sin markedsgørelses og markedsstyrings politik med "at det er økonomisk fornuftigt og til bedste for velfærden."

Samtidig er det jo i sidste ende noget uforudsigeligt hvad denne "udogmatisk holdning" så rent praktisk fører til, når der konkret skal tages stilling for eller imod nye privatiseringer og øget udlicitering?. Vil S alligevel køre med på det, eller vil S nu sætte hælene i og sige stop?

Kongresvedtagelsen om *Trivselssamfundet - et socialdemokratisk projekt* rummer således mange gode spørgsmål, men færre svar. ■

” Helle Thorning Schmidt og navnlig de ”grå eminencer” bag hende har således i realiteten udgjort partiets social-liberale højrefløj

1 (Fra Svend A. Hansen: "Økonomisk vækst i Danmark", bd. I, Akademisk Forlag, Kbh. 1972, s. 142.)

2 Kilder: www.migration.dk og Nationalmuseet

3. Kilder: En Bygning Vi rejser (første bind, side 112), www.pladstilosalle.dk, www.kvinde.finno.dk og Statistikbanken.

4.Kilder: Fremskridtsarbejderen (Forlaget Demos 1977), www.migration.dk, Analyse af Dansk Folkepartis vælger for Søndagsavisen (Institut for Konjunktur-Analyse, 1999)

L'affaire Moro – 30 år efter

Af Gert Sørensen

KONSPIRATIVT. For 30 år siden blev en af Italiens førende politikere, Aldo Moro, tilfangetaget, tilbageholdt og senere myrdet. Mange havde interesse i og ønskede ham død, og De Røde Brigader tog ansvaret for aktionen. Men hvem stod egentlig bag? Omstændighederne omkring begivenheden er stadig genstand for stor debat i Italien, et land hvor konspirationer og teorier om dem er særlig udbredt. Gert Sørensens bidrag til at kaste lys over affæren fortæller en vigtig historie om de vesteuropæiske samfund i Den Kolde Krigs æra.

Med denne titel offentliggjorde den sicilianske forfatter Leonardo Sciascia allerede i 1978 en bog om De røde Brigaders drab samme år på Aldo Moro fra det kristendemokratiske regeringsparti. Det var en af de allerførste forsøg på en analyse. Det franske ord blev bevidst brugt for at tildele den dramatiske hændelse noget af den uigenomsigtighed, der altid har karakteriseret magtspillet, ikke mindst i Italien.

Det er i år tredive år siden at den bedst rustede af de italienske terrorgrupper på

venstrefløjen gennemførte sin mest spektakulære handling, da den på åben gade i Rom kidnappede Moro og senere lod meddele at hans lig kunne findes i bagagerummet på en rød Renault 4 i Roms centrum få hundrede meter fra det kristendemokratiske og det kommunistiske partis hovedkvarterer. Moro havde da siddet indespærret i 55 dage, i hvad brigadisterne kaldte "Folkets fængsel", et få kvadratmeter stort aflukke der var blevet installeret i en lejlighed i den sydvestlige del af byen.

Når man arbejder med Historien, opdager man hurtigt at den forløber i forskellige niveauer og i forskellige hastigheder. Det er ikke nogen ualmindelig iagttagelse at der i bestemte ofte uforudsete øjeblikke af Historien indtræder mærkbare accelerationer i begivenhederne. Moro-affæren er en sådan fortættet begivenhed, der kortvarigheden til trods ændrede på mange forhold og gør det så meget mere berettiget i dag at tale om et før og et efter. I årene efter 1978 gik terrorismen mod sin opløsning, og partisystemet tog en anden drejning da både kristendemokraterne i DC og kommunisterne i PCI kom svækket ud af affæren.

Aktører

Når Moro den 9. maj blev fundet hvor han

Dr. phil. Gert Sørensen er lektor ved Institut for Engelsk, Germansk og Romansk, Københavns Universitet. Han har forfattet en række bøger om Italien, inklusiv om Antonio Gramsci. Senest har han udgivet "Berlusconi og den moderne fyrste" (2008).

blev fundet, var der tale om en nøje planlagt placering fra De røde Brigaders side med høj symbolværdi, eftersom DC og PCI var de to ubetinget vigtigste partier i sidste halvdel af 1970ernes Italien. Moro havde åbnet op over for Enrico Berlinguers kommunister der havde haft stor fremgang ved valgene midt i årtiet. Hele dette klima af et historisk kompromis mellem de to politiske modstandere lagde op til et brud med efterkrigstidens fastlåste politiske mønster der hidtil havde udelukket PCI fra regeringsmagten af ideologiske, men også af militærstrategiske grunde. Dermed blev en af præmisserne ved Den Kolde Krigs konfrontationslogik udfordret hvilket ikke uden videre kunne ignoreres i den større geopolitiske kontekst når man tog Italiens betydning i Middelhavsområdet i betragtning. Læses Moro-affæren inden for rammerne af den internationale politik, bliver billedet ikke mindre sammensat.

Det lykkedes ganske vist myndighederne at optrevle De røde Brigader og arrestere gruppens førende medlemmer i årene efter 1978. Den sidste af hovedskikkelserne, Mario Moretti, blev fanget i 1981. Han havde været gruppens leder siden 1974 og en af hjernerne bag det blodige "angreb på statens hjerte" der kulminerede med bortførelsen og henrettelsen af Moro fire år senere. Man kunne så forledes til at tro at med de hårde fængselsstraffe der faldt i de efterfølgende retssager, har vi fået en fuld opklaring af Moro-affæren. Mange har da også stillet sig tilfreds og set de afsagte domme som udtryk for den historiske sandhed om hvem der stod bag. Grundene har været forskellige

og vekslet fra de mere håndfaste interesser i ikke at grave dybere til ønsker om blot at fortrænge et stykke fortid med alt for mange ubesvarede spørgsmål.

Umiddelbart er det dog indlysende at en juridisk proceduresag alene tager stilling til skyldsspørgsmålet i et konkret og principielt overskueligt handlingsforløb. I dette tilfælde handler det om at godtgøre, hvem der materielt udførte bortførelsen og det efterfølgende drab på Aldo Moro. På dette punkt var der ikke tvivl. Moretti og andre af bortførerne har da også indrømmet deres deltagelse. En historiker kan imidlertid ikke nøjes med en juridisk tilskåret sandhed, da en historiker netop tilstræber en læsning der sætter en konkret forløb ind i en større sammenhæng. Dermed bringes der flere aktører i spil end dem der identificeres under en retssag, hvis ellers kildematerialet lægger op til en sådan udvidelse af undersøgelsesfeltet.

Kilder

Litteraturen om Moro-affæren er overordentlig righoldig. Mere er kommet til her i trediveåret, herunder en ny udgave af Moros efterladte breve fra "Folkets fængsel". Kilderne bag denne litteratur er mange, og de har hver deres oprindelse i den rolle som deres ophavsmænd har spillet op til selve forløbet, under selve forløbet og i den lange periode der siden er gået med at bearbejde erindringen. Der kan være al mulig grund til at forholde sig til disse kilder da de danner udgangspunktet for den udbredte opfattelse at Moro-affæren langtfra er lukket og heller ikke endnu har fundet sin tavse og snart glemte plads i historiens mange usyn-

(statshemmelighed). Sergio Flamigni, mangeårigt kommissionsmedlem, har udgivet en lang række kritiske og veldokumenterede bøger. Endvidere har mange af de centralt placerede rødbrigadister som Mario Moretti og Alberto Franceschini udsendt flydige interviewbøger, der dog ofte giver divergerende versioner af hændelsesforløbet.

Der findes også meget tilgængeligt materiale fra engelske og amerikanske arkiver, der giver et samstemmende indtryk af en voksende uro ikke mindst i efterretningsskredse over udsigten til, at Moro skulle give kommunisterne større politisk indflydelse. Henry Kissingers åbenlyse og aggressive holdning over for Moro var velkendt. Det er også fra disse arkiver at vi har fået kendskab til eksistensen af hemmelige *stay behind* strukturer der skulle sætte ind med såkaldte "covert operations". I dette regi kalkulerede man med muligheden af at intervenere i andre landes indre forhold med brug af den mere uortodokse krigsførelses midler, såsom propaganda, præventive indgreb, sabotage og anden undergravende virksomhed. Det gjaldt ikke bare mod fjendtlige stater, men også som en støtte til de antikommunistiske kræfter i de lande i den vestlige verden som enten ikke ville eller, formåede at sætte effektivt ind.

Blandt de primære kilder hører naturligvis de breve som Aldo Moro fik lov til at sende til sine politiske kolleger i DC, til pave Poul VI, til familien og sine nærmeste medarbejdere. Brevene blev fra brigadisternes side brugt til at lægge pres på myndighederne for at få en forhandlingsløsning der blandt andet implicerede en

frigivelse af fængslede terrorister. Der var naturligvis den humanitære side af sagen, altså myndighedernes formodede interesse i at Moro slap med livet i behold. Men der lå også et pres i at Moro formentlig sad inde med informationer om statens inderste hemmeligheder i kraft af at han havde været ministerpræsident og ressortminister i flere regeringer.

Brevene indeholder imidlertid også nogle dybere refleksioner som får en mere udførlig form i et selvstændigt dokument, nemlig det såkaldte "politiske testamente" som Moro efterlod. Dette testamente påkalder sig stadig i dag stor opmærksomhed. Således er det blevet fundet i flere omgange. Dele af det dukkede op flere måneder efter Moros død. Det skete i efteråret 1978 under en ransagning af et af De røde Brigaders skjulesteder i Milano. En anden del så dagens lys samme sted flere år efter, nemlig i 1990. Disse omstændigheder bliver ikke mindre påfaldende af at det materiale vi så har til rådighed, næppe er fuldstændigt. Men det er ikke bare fundhistorien, der rejser spørgsmål om andre kræfters indblanding. Det samme gør selve indholdet af "det politiske testamente", der i mange henseender leverer en læsenøgle fra Moros side til en forståelse af den bredere kontekst som affæren skal læses ind i med dens mange italienske og internationale forgreninger.

Spændingens strategi

I Moros efterladte testamente finder man således en sønderlemmende kritik af den degenerering af det politiske system som en voksende korrupsion allerede på daværende

tidspunkt tydeliggjorde. Vi finder antydninger til eksistensen af en antiguerrilla-strategi i NATO-regi, der meget vel kunne være det netværk for mere uortodoks krigsførelse der i 1990 blev afsløret under betegnelsen Gladio (for mere herom, se Det Ny Clarté #03 og #07, red.). Men dertil kommer at Moro går ind i nogle overvejelser om den spændings eller destabilitetens strategi, der blev sat ind mod PCI og venstrefløjnen i et klart antikommunistisk øjemed allerede i december 1969, da en højreekstremistisk gruppe med forbindelser til efterretningsvæsenet udløste en bombe i Landbobanken på Piazza Fontana i Milano. "Spændingsstrategi" er i dag blevet en anerkendt periodebetegnelse, når talen falder på 1970'erne og den sorte og røde terrorisme der slog igennem i Italien i det årti. Moro lægger ikke skjul på forbindelserne til efterretningsvæsenet også uden for Italien i sin brug af denne terminologi.

At der var andre kræfter i spil omkring hans bortførelse end De røde Brigader, nærede Moro selv ikke tvivl om. Når man læser hans breve indgående, bliver man klar over at Moro var ganske bevidst om at hans rolle som gidsel, der kunne gøres til genstand for forhandling, fordi han sad inde med kompromitterende viden om statens hemmeligheder, snart blev afløst af en anden rolle. Efterhånden som forhandlingsløsningen udeblev, betragtede Moro sig snarere som et offer som magteliteen var villig til at gøre for på denne måde at uskadeliggøre arkitekten bag det politiske nybrud over for PCI. Under hele forløbet udsendte De røde Brigader jævnligt et kommuniké for at holde

offentligheden underrettet og ikke mindst for at forklare Moros skyld som en af de hovedansvarlige for hvad der i deres særlige marxistisk-leninistiske sprogbrug blev kaldt de multinationale selskabers imperialistiske stat.

Men den 18. april blev der fundet et lidt anderledes kommuniké der meddelte at Moros lig var at finde i bunden af en frossen sø oppe i bjergene øst for Rom. Det viste sig hurtigt at være et falsk kommuniké der var blevet fabrikeret af en person med tilknytning til den berygtede romerske mafia-bande fra Magliana-kvarteret. Det skete ikke på egen tilskyndelse, men formålet var klart det at forberede befolkningen på Moros død. Det er efterfølgende kommet frem at Magliana-banden med sit indgående lokalkendskab faktisk sad inde med oplysninger om hvor Moro sad fanget. I den udstrækning denne oplysning er korrekt, kan det konkluderes at myndighederne formentlig havde et vist kendskab til hvor Moro var at finde, men at man af forskellige grunde ikke udnyttede denne viden med henblik på en befrielse.

Uopklarede spørgsmål

Når det gælder de forskellige faser mellem kidnapningen og det endelige drab, er der fortsat mange punkter der endnu ikke har fundet en tilfredsstillende forklaring. Hvorledes var den kommandogruppe af brigadister sammensat der gennemførte kidnapningen og dræbte Moros fem vagter? Meget tyder på at der var infiltrerede agenter med i den blodige operation. Der er også blevet rejst spørgsmålstejn ved om Moro var det samme sted under hele

bortførelsen. Ligeså er der sået tvivl om dødstidspunktet, da brigadisternes udsagn ikke matcher med obduktionsrapportens resultater.

I maj 1998 skrev sønnen Giovanni Moro et åbent brev til dagbladet *la Repubblica* hvori han krævede at sandheden kom frem. Hvad han plæderede for, var ikke en sandhed der nægtede at De røde Brigader var en del af den italienske venstrefløjshistorie, og at de havde deres særlige ansvar, og heller ikke en sandhed der satsede på en konplotteori ved at pege på en magtfuldkommen grå eminence der skaltede og valtede med Italien efter forgodtbefindende. Det er for så vidt mellem disse to poler at eftertænk-somheden i dag bevæger sig. På den ene side gjorde De røde Brigader hvad de gjorde, men andre handlede med. På den anden side er det vanskeligt at udpege en statslig eller fremmed instans der direkte og uformidlet greb ind og fremkaldte den afslutning som Moro-affæren fik.

Mindre kan vel også gøre det for at bekræfte den overordnede holdbarhed af tesen om at det var et bredt ønske i Italien og udenfor at forpurre tilnærmelsen mellem DC og PCI. De mange dokumenter der i dag er tilgængelige, giver måske ikke endnu det afgørende bevis der kan bortvejre enhver tvivl, men de udsiger noget om de institutionelle rammer og de politisk-administrative tankegange

inden for og imod hvilke De røde Brigader mente at handle på egne præmisser, men som i realiteten definerede en kontekst de ikke besad den fulde indsigt i.

Under de 55 dage nedsatte indenrigsminister Francesco Cossiga en krisestab der blandt sine medlemmer talte en vis Steve Pieczenik. Denne var amerikaner, med studier ved Harvard og MIT og en af Henry Kissingers medarbejdere, og var indkaldt som ekspert i kidnapningssager. Pieczenik har altid nægtet at lade sig afhøre i de forskellige undersøgelseskommisioner om sin egentlige rolle. Han har dog givet enkelte interviews, hvori han ikke efterlader nogen i tvivl om sit virke. Senest har han givet et større interview til den franske journalist Emmanuel Amara, der blev offentliggjort i bogen *Nous avons tué Aldo Moro* (2006, *Vi har dræbt Aldo Moro*). Titlen kan lyde som en tilståelse. Pieczenik giver her en ganske utilsløret, men også lidt selvpromoverende beskrivelse af sin daværende

opgave der i korthed gik ud på at holde en forhandlingsslinje åben, men på skrømt, selv om det skulle tvinge De røde Brigader til at slå deres gidsel ihjel, efterhånden som det blev klart at denne linie ikke førte til noget. Et ræsonnement som dette kondenserer i al sin nøgternhed præcist den kynisme der også er en del af magtudøvelsen, og som i særlig grad træder frem når historiske begivenheder spidser til og kræver en øjeblikkelig afgørelse.

” **Emancipationspolitikken er nød til at være en udenomsparlamentarisk politik. Stemmeafgivning kan ikke ændre noget væsentligt.**

Til eftertiden

Alberto Franceschini der var blandt grundlæggerne af De røde Brigader, men blev arresteret allerede i 1974, skriver i en erindringsbog: "De røde Brigaders historie er ikke kun historien om en organisation og dens enkelte militante medlemmer. Dette er kun ét aspekt. Det andet aspekt som man ikke kan se bort fra, hvis man vil have et komplet billede vedrører statens handlinger over for os: De har bekæmpet os når det tjente et formål at bekæmpe os, og de har ladet os gøre hvad vi ville når det tjente dem at vi voksede os større."

Det er her mere en historisk end en juridisk dom Franceschini afgiver. Den historiske dom er på én gang noget mere og noget mindre end den juridiske. Den må opgives at afdække spørgsmålet om skyld og straf i alle detaljer. Men den kan med vægtige

begrundelser i kilderne sige noget relevant om Moro-affæren, nemlig at noget skete og skulle ske, enten fordi nogen ønskede at det skulle ske, eller fordi nogen ikke helt forstod hvad der skete og derfor undlod at gøre hvad der skulle gøres, og altså indirekte lod ske hvad der skete. Det efterlader unægtelig en dybt foruroligende påmindelse om den demokratiske ordens skrøbelighed, når gældende normer så let kan tilsidesættes og give plads til en politisk adfærd der ikke skyr udemokratiske midler for at opnå det ønskede resultat.

Den forudsigelige krise...

- og hvorfor Karl Marx stadig styrer for vildt!

Oplæg og debat den 27. november
bl.a. ved historiker Troels Riis Larsen

APK og DKU inviterer til diskussion af krisen med udgangspunkt i Marx kritik af det kapitalistiske samfund.

Torsdag den 27. november kl. 19
Oktober Bogcafé, Egilsgade 24, kld., 2300 S
Dagsaktuel analyse på kpnet.dk og dku99.dk

Enrique Dussel

– ideologikritik fra syden

Af **Asger Sørensen**

PERIFÆRT. Den praktiske filosofi må fremme retfærdigheden, men for at realisere en politisk tænkning der retter op på uretfærdigheden, er det nødvendigt at stille sig på de underkuedes side. De tjener som test case der kan afsløre falsk ideologi, hævder den argentinske historiker og filosof Enrique Dussel. Han viser at fremvæksten af moderniteten ikke er knyttet til Nordeuropa, afviser diskursetikkens fordringer og kræver derimod at den politiske filosofi sættes i de undertryktes tjeneste.

Politisk filosofi handler om retfærdighed. Målet er at bestemme retfærdighed på en måde, så det bidrager til realiseringen af retfærdighed. Det er i den forstand at filosoffer betragter politisk filosofi som praktisk filosofi. Der er imidlertid stor forskel på hvordan filosoffer griber denne sag an. Mange filosoffer betragter samfundet fra de herskendes synsvinkel og diskuterer, hvordan vi – altså os, der bestemmer – kan indrette samfundet på den bedst mulige måde. Denne synsvinkel er yderst fornuftig og helt legitim hvis vi i fællesskab bestemmer hvordan samfundet indrettes, således som det principielt sker i et demokratisk samfund. Hvis der derimod er tale om et monarki, et militærdiktatur eller et feudalt styre, hvor

de få bestemmer over de mange, så kan man med rette spørge om den politiske filosofi med dette "vi" faktisk udtrykker alle samfundsmedlemmers fælles interesse eller om dette udtryk ikke kommer til at dække over alvorlige interessekonflikter.

De herskendes tanker

Med en sådan måde at spørge på åbnes der op for at også de beherskedes synspunkter bør komme til orde i den politiske filosofi. Det kan føre til en kritik af de herskende tanker for netop blot at være de herskendes tanker, og en sådan kritik er relevant uanset styreform. Når de herskendes tanker glemmer deres oprindelse, giver sig ud for at være alment gældende og dermed dækker over interessekonflikter, så kan man kalde tankerne for ideolo-

” Mange filosoffer betragter samfundet fra de herskendes synsvinkel

Det Ny Clarté bringer i "Det teoretiske hjørne"-serien en række introduktioner til nulevende prominente venstrefløjstænkere der har forsøgt at videreudvikle venstrefløjsteorien i forhold til den nuværende historiske situation.

Asger Sørensen er lektor i pædagogisk filosofi på Danmarks Pædagogiske Universitetsskole. Han har som filosof arbejdet med såvel etik, som politisk filosofi og videnskabsteori. Asger har i år udgivet Dussel på dansk og er aktuell med bogen "Om videnskabelig viden" (2008).

giske, og den kritik der kommer ud af dette, kalder man følgelig "ideologikritik".

Politisk filosofi prøver at bestemme retfærdighed i almen forstand, men i praksis er filosoffer selvfølgelig hver for sig helt almindelige mennesker der er påvirket af tid og sted, af den lokale kultur og politik, af de sociale og økonomiske forhold. Problemet er at vi ikke altid selv kan se, hvad det betyder for vores tænkning. Tanker, som vi betragter som alment gældende og indlysende sande, kan vise sig kun at være indlysende for os på grund af vores helt specielle livsbetingelser, og vi kan således være ideologisk forblændede uden at vide det. Som det udtrykkes i Biblen så kan man sagtens se splinten i den anden's øje mens det ofte kniber med bjælken i ens eget.

En sådan manglende bevidsthed om ens egen afhængighed kan også kaldes "falsk bevidsthed". Ideologi og falsk bevidsthed er fordomme som vi udvikler gennem opvæksten og i det samfundsmæssige liv. Nogle af dem er grundlæggende for vores orientering i en ellers uoverskuelig verden, og de er derfor vanskelige både at opdage og at ændre. At komme på afstand kan derfor blive en faktor, der bidrager positivt til erkendelsen, og den marginaliserede får således en privilegeret position i denne henseende.

Det er dette privilegium Enrique Dussel som filosof har formået at udnytte til det yderste. Dussel er født i Argentina i 1934, har taget doktorgrader i historie og filosofi i Europa i

1960'erne og har siden 70'erne været professor i filosofi i Mexico. Hans store fortjeneste har været at føre den klassiske filosofiske ideologikritik videre ude i de perifere dele af verden hvorfra man i dag bedst opdager den ideologi og falske bevidsthed der er herskende i verdens centre. Resultatet er den såkaldte frigørelsesfilosofi der er en praktisk filosofi i den mest klassiske forstand, altså en politisk og etisk tænkning der sigter på at gøre sig alment gældende og være relevant i praksis. Som praktisk filosofi skal den bidrage til realiseringen af retfærdighed, og for de undertrykte kræver en sådan realisering frigørelse. Derfor betegnelsen frigørelsesfilosofi.

Modernitet og globalisering

En sådan tilgang til filosofien bliver specielt relevant når man tænker over menneskehedens historiske udvikling eller hele verden i ental, således som man for eksempel gør det i fremstillinger af verdenshistorien, diskussionen om globaliseringen eller med modstillingen mellem det traditionelle og det moderne samfund. Idéen om det moderne samfund stammer fra tiden omkring den franske revolution i 1789 og er i den form blevet definerende for diskussioner i såvel sociologi som dele af den politiske filosofi. Det moderne samfund antages typisk at være kendetegnet ved individualisering, rationalisering og kapitalisme. Det er i hvert fald de faktorer som fremhæves af de klassiske sociologiske teorier hos henholdsvis Émile Durkheim, Max Weber og Karl Marx. I moderne sociologisk teori mener man at

disse faktorer i forskellige kombinationer ligger bag fænomener som industrialisering, imperialisme, parlamentarisk demokrati og det vestlige velfærdssamfund.

Det antages typisk at modernitet er noget unikt der har udviklet sig i Nordeuropa og tværs over Atlanten til USA. Som historiker med et skarpt blik for ideologisk forblændelse, kan Dussel imidlertid gøre opmærksom på at der faktisk kan tales om mindst tre moderniteter hvis man forstår det moderne samfund som netop beskrevet. Således kan man tale om den iberiske modernitet, der udviklede sig i Portugal og Spanien efter 1492 i forlængelse af Columbus' opdagelser og erobringen af Granada. Her har man netop en kulturel individualisering gennem en vækst i finkultur som for eksempel kommer til udtryk i den vestlige verdens første moderne roman, *Don Quijote*. Denne vækst sker i verdenssystemets centrum, hvor der akkumuleres kapital, og den bygger på en udbytning af det man kan kalde systemets periferi, altså den ny verden hinsides Atlanten. Udbytningsens enorme omfang betyder at der sideløbende må ske en rationalisering i admin-

istrationen, og uanset hvad man mener årsagssammenhængen er, så ledsages denne udvikling også af den rationalisering der sker gennem videnskaben. Universitetet i Salamanca er således et af Europas allerældste.

Anden modernitet kan ifølge Dussel lokaliseres omkring de spanske Nederlande, altså omkring Holland og Belgien hvor man i 1600-tallet ser en tilsvarende udvikling

” **Når de herskendes tanker glemmer deres oprindelse, giver sig ud for at være alment gældende og dermed dækker over interessekonflikter, så kan man kalde tankerne for ideologiske**

base- ret på kombination af handel og en kolossal udbytning af fjerne periferier. Først derefter kommer der gang i den udvikling der betyder at der opstår et moderne samfund efter den franske revolution, således som man normalt taler om det. Betydningen af denne historiske kritik af sociologiens selvfølgheder ligger i at man med den normale snak om det moderne samfund usynliggør tidligere tiders kulturelle blomstringer og økonomiske udplyndringer. Derved kommer dagens nordvestlige modernitet til at fremstå som om det er første gang at mennesker har kunnet nå et sådant civilisationstrin, og som om det kun er muligt på grund af specielt gunstige forhold

i Nordeuropa. I udviklingen af kapitalismen fremhæver Weber for eksempel betydningen af puritanske sekter i Storbritannien og mere generelt protestantismen, som er en speciel nordeuropæisk form for kristendom, mens Marx i sin historiefilosofi tager udgangspunkt i den europæiske udvikling fra feudalisme til kapitalisme og betragter den som forudsætning for realiseringen af et kommunistisk samfund.

Dussel bliver imidlertid ikke ved den blotte påvisning af alternative europæiske moderniteter. Han påviser også at hvis verden anskues som et system af politisk-økonomiske udvekslinger, så var Europa som helhed perifer i forhold til verdens virkelige centre der i mere end tusinde år lå i Asien. Det var Indien som var målet for Columbus anstrengelser, det var fra Kina at Marco Polo kunne berette om alskens herligheder, og forbindelsen til verdens centrum gik for europæere via Silkevejen. Det var i Asien at man kunne lave porcelæn, krudt, silke, og Europa var på alle måde bagefter i teknologisk, administrativ og videnskabelig henseende. Den iberiske modernitet er den afgørende verdenshistoriske begivenhed, fordi det først er dér at verdenssystemets centrum endeligt forskydes fra det centrale Asien til Vesteuropa. Erobringen og udbygningen af det amerikanske kontinent skaber så store rigdomme at der kan udvikles et samfund som kan måle sig med de asiatiske. Dette samfund er den første udgave af det moderne samfund, og dets dynamik har siden sikret den vestlige verdens globale dominans. Verdens centrum blev således flyttet mod vest, og med Eu-

ropa i centrum forvandles Asien efterhånden til en periferi.

Formalitet og materialitet

Med sin analyse af det moderne samfund viser Dussel hvordan ideologi, falsk bevidsthed og fordomme kan skævvride den generelle opfattelse af den historiske udvikling. Endnu vigtigere bliver en sådan ideologikritik imidlertid når den retter sig mod selve opfattelsen af hvad politik og etik er, herunder hvordan man tænker politik og etik, altså selve den praktiske filosofi.

Som udgangspunkt fastholder Dussel den traditionelle filosofiske ambition om almengyldighed i tankerne, og han anerkender også kravet om videnskabelighed, blot med den tilføjelse at videnskaben skal være kritisk. At lave kritisk videnskab betyder dog for Dussel noget lidt specielt, nemlig at man i sit arbejde skal stå ved siden af ofret, altså den fattige, den sultne, det forældreløse barn, kvinden, indianeren. Man skal tage parti for dem der er ekskluderede og marginaliserede fra det moderne vestlige samfund, både i den første og den tredje verden. Det er deres synspunkt der afslører tanker som ideologiske; at stå ved siden af dem betyder at man kommer i en position hvorfra man bedre får blik for de begrænsninger som den praktiske filosofi skal forsøge at overvinde. Dussel er således ikke ude efter at lave en praktisk filosofi specielt for periferien, de undertrykte og de underudviklede. Han henviser blot til de marginaliserede eller ekskluderede i forlængelse af den ovenfor nævnte ideologikritik. Hvis en praktisk

filosofi hævder at dens tanker er universelt gyldige så er de ekskluderede en god *test case*.

De ekskluderede er imidlertid også interessante i en anden henseende, nemlig fordi de i en særlig konkret forstand mærker konsekvenserne af den herskende verdensorden. Derved minder de os om at den praktiske filosofi aldrig må glemme kroppen som det materielle grundlag for bevidstheden. Det er med kroppen at vi kan nyde, men det er også med kroppen at vi kan føle smerte. Det er med kroppen at jeg sulter, bliver træt, udbændt, lider og i sidste ende måske går til grunde som følge af økonomisk og politisk ulighed. Det er kroppe der hver dag giver op, når tusinder i den tredje verdens periferi dør af overgreb, sult eller sygdom. Selv i vores middelklasse centrum i den første verden er det med kroppen vi fra tid til anden mærker stress som følge af vores lokale ideologiske pres og det angstfulde præstationsræs.

Med inspiration fra Emmanuel Levinas kritiserer Dussel her Karl-Otto Apel og Jürgen Habermas' kritiske teori, fordi de i deres diskursetik især har understreget kravet om gyldighed af etiske udsagn.

Ifølge diskursetikken skal etiske udsagn kunne demonstrere universel gyldighed, dels ved at være acceptable for alle berørte parter, dels ved at kunne overleve en kritisk diskussion. Dussel anerkender at dette formelle aspekt af etikken er vigtigt, men mener at diskursetikken har glemt etikkens vigtigste materielle hensyn, nemlig bevarelsen og udviklingen af ethvert menneskeligt subjekt liv. Materielt skal her forstås i flere betydninger. For det første kræver udviklingen af menneskeligt liv et materielt grundlag

i form af en krop, hvilket også Marx understreger. For det andet kræves der et materielt grundlag i form af et økonomisk grundlag for udviklingen af menneskeligt liv i en bredere betydning, det vil sige ikke blot den legemlige overlevelse i biologisk forstand, men netop et menneskeligt liv, der omfatter både politik og kultur. Man kan derfor med Dussel sige at diskursetikken har glemt det materielle både som indhold modsat form, som økonomi og som levende krop.

Dussel mener at denne forglemmelse er ideologisk. En forglemmelse af noget så afgørende ved etikken er kun mulig fordi den vestlige middelklasse i sit daglige liv har lagt så stor afstand

” Ideologi og falsk bevidsthed er fordomme som vi udvikler gennem opvæksten og i det samfundsmæssige liv

til materiel lidelse at den ikke forekommer presserende. Som en privilegeret del af den herskende diskurs kan Habermas ikke hævde at være marginaliseret, og han kan derfor heller ikke påstå at have en privilegeret erkendelsesposition i forhold til de ekskluderedes materielle betingelser. Diskursetikken mangler simpelthen materialitet i alle de nævnte betydninger, det vil sige at den mangler forståelse for betydningen af indholdet, kroppen og økonomien for etikken. Ud over Levinas og Marx fremhæver Dussel her specielt to af den kritiske teoris grundlæggere, Max Horkheimer og Theodor W. Adorno, som havde en god forståelse for betingelserne for menneskelig lidelse.

Habermas' mål med diskursetikken er at give demokratiet sit normative fundament i en diskurs der kun styres af tvangen i det bedste argument. Politisk har Dussel sympati over for disse idealer, men han kritiserer den måde hvorpå denne fundering tænkes. Habermas giver kun kriterier til at vurdere demokratisk praksis efterfølgende, og især når den er gået galt. Han tilbyder ikke vejledning i hvordan man formulerer og konstruerer en politisk praksis der kan realisere retfærdigheden i et bestemt samfund. Og i dette tilfælde kan Dussel ikke lade Habermas' tænkning blive suppleret af Levinas og den tidlige kritiske teori. Her er problemet nemlig noget som Habermas har med i bagagen fra den oprindelige kritiske teori, nemlig fjendtligheden over for det som Webers kalder "formålsrationalitet", og som siden er blevet kendt som "subjektiv fornuft" eller "instrumentel rationalitet". Problemet

er at praktisk politik ofte involverer en instrumentel rationel behandling af andre mennesker. Ifølge Immanuel Kants etik er det imidlertid utilladeligt at behandle et andet menneske blot som middel, og såvel Weber som den kritiske teori er enige med Kant i denne betragtning.

Dussels pointe er her at praktisk politik nødvendigvis må implicere sådanne instrumentelt rationelle handlinger, og at det endog må implicere handlinger som Habermas fordømmer som "strategiske", altså handlinger hvor man instrumentelt indregner andres fornuftige handlinger i sin rationelle kalkule for at optimere valget af ens egne mål og midler. Dussel mener at praktisk filosofi må acceptere dette som en betingelse for politik som sådan; hvis ikke, så vil politisk tænkning ikke kunne leve op til at være praktisk filosofi i den ovennævnte betydning. Grundlaget for moderne politisk filosofi er at vi i et demokrati beslutter kollektivt hvad vi selv vil, og at vi derfor på en gang er både herskere og beherskede. Det betyder at vi - i princippet - skulle kunne tænke politik på en måde der har praktisk gyldighed fra de herskendes perspektiv og samtidigt er i stand til at give fornuftige svar på kritik nedefra. Habermas forsøger at tænke grundlaget for demokratiet i den ligeværdige samtale; men han viger tilbage fra positivt at overveje hvordan vi skal bruge den magt, der er nødvendig til at realisere retfærdigheden. I det diskursetiske perspektiv er magt kun legitimt som et teknisk middel til at reducere kompleksitet.

Demokrati er imidlertid ikke fuldt ud realiseret. Vi har haft demokratiske fremskridt, men det betyder ikke at alle lige pludselig er enige og ikke længere har særlige interesser.

Der er stadig alle mulige konflikter og klassekampe. Pointen er at i det parlamentariske demokrati der er realiseret i den vestlige verden, er der en god chance for at strategisk politisk handling vil blive håndteret på en civiliseret måde, og da Habermas er vant til denne adfærd, er han måske blevet blind over for den positive nødvendighed af strategi i politisk handling. Når man som Dussel kommer fra en mindre begunstiget del af verden, så er det imidlertid indlysende at magt og strategi må anerkendes som nødvendigt konstituerende for politisk handling i en positiv forstand. Politisk filosofi sigter på at tænke

realiseringen af retfærdighed i almen forstand. For de undertrykte er det en kamp for frigørelse, og en sådan bestræbelse vil medføre konflikter med forskellige særin-

teresser. Politisk filosofi kan ikke tillade sig selv at blive begrænset til blot at give opbakning til en demokratisk dialog styret af det bedste arguments tvangløse tvang. For Dussel vil kampen for retfærdighed indebære klassekamp med virkelige kampe, først og fremmest for at erobre staten, så den kan beskytte folket mod markedet. Politisk filosofi må være i stand til at bakke op om sådanne anstrengelser. ■

” Han påviser også at hvis verden anskues som et system af politisk-økonomiske udvekslinger så var Europa som helhed perifer i forhold til verdens virkelige centre, der i mere end tusinde år lå i Asien.

Dussel skriver på spansk, hvor man især kan fremhæve hans to seneste hovedværker *Ética de la liberación*. En la edad de la globalización y de la exclusión (1998) og *Política de la liberación. Historia mundial y crítica* (Madrid, 2007). Mange af hans ældre tekster kan tillige findes på www.biblioteca.clacso.edu.ar. Samme sted kan man også finde en række oversættelser til engelsk i fuld tekst, bl.a. *Philosophy of liberation* (1985), *The Underside of Modernity: Apel, Ricoeur, Rorty, Taylor and the Philosophy of Liberation* (1996) og *The Invention of the Americas. Eclipse of "the Other" and the Myth of Modernity* (1995). Af nyere oversættelser til engelsk findes bl.a. *Towards an Unknown Marx: A Commentary on the Manuscripts of 1861-1863* (2001) – og så er der netop udkommet en tekstsamling på dansk: *Frigørelsesfilosofi* (2008).

Privat:
 1 år (fire numre) 185 kr.
Institutioner:
 1 år (fire numre) 295 kr.

Abonnement Clarté:
abonnement@clarte.dk

Giv mig håbet tilbage...

Af Troels Riis Larsen

Med den nuværende krise er kritikken af det kapitalistiske samfund atter kommet på dagsordenen. Karl Marx bliver støvet af, og bruges atter til at gennemhulle myten om den krisefri kapitalisme. Den voldsomme panik på børserne er et resultat af en reel økonomisk afmatning og ikke blot et produkt af hysteri som nogle analytikere forsøger at bilde os ind. Forbruget har, især i USA, men også i Danmark, været holdt på et urealistisk højt niveau de seneste år. Banker har villigt lånt penge ud til tvivlsomme projekter og boligkøb. Dette overforbrug blev retfærdiggjort af de stigende huspriser, men selv husprisernes himmelflugt måtte sande at der var grænser for galskaben.

Havde økonomer forstået og anvendt Marx' og Engels' økonomiske teorier så ville krisen ikke komme som den store overraskelse. Allerede sidste år var der tegn på en forestående krise. *"Danmark er sandsynligvis på vej ind i en økonomisk krise," spåede jeg sidste år. "Nybyggeriet er gået i stå i de store byer, og priserne på boliger falder, mens priserne på fødevarer ser ud til at stige. De store prisstigninger på olie har øget efterspørgslen på bio-brændsel. Det betyder stigende priser på korn, hvilket smitter af på hele fødevarerindustrien."* Og krisen i Danmark *"bliver helt sikkert ikke mindre af, at USA ligeledes er på vej ind i en krise."* (Kommunistisk Politik 25-2007).

Kritikken af kapitalismen rækker langt videre end blot at vurdere den nærmeste fremtid realistisk. Det er et generelt opgør med måden at indrette samfundet på. En afvisning af at samfundets vigtigste drivkraft bør være jagten på profit til en lille elite - en lille klasse af kapitalister. Og det er et opgør med tanken om at vi alle er i samme båd. Det er vi ikke. At vi ikke er i samme båd ses tydeligt af den nuværende krise, hvor banker får milliardstøtte af den danske stat, mens regeringen hårdnakket forsøger at skære ned på arbejdsløshedsunderstøttelsen. Desværre deles illusionen om et fællesskab mellem bankdirektører og arbejdere af dele af venstrefløjen. Derfor bliver krisehjælp til finanskapitalen vedtaget stort set uden debat.

Et virkeligt opgør med de nuværende magthavere kræver mere end ord fra oppositionen der vejrer morgenluft. Hvis kritikken virkelig skal batte, må der præsenteres alternativer til det nuværende system. Et kortsigtet alternativ, hvor det igen må påpeges at Danmarks deltagelse i fejlslagne krige er langt dyrere for samfundet end at give en ordentlig understøttelse til arbejdsløse. Men ikke mindst et langsigtet og visionært alternativ der igen kan give håb om en bedre fremtid for de mange og ikke blot den lille elite. En vision hvor vi må fastholde at der findes alternativer til kapitalismens ødelæggelser. Alternativer til imperialistiske krige og alternativer til miljøkatastrofer, uden det samtidig betyder at vi skal opgive alle fremskridt og vende tilbage til hulestadiet. Uden et alternativ vil vi ikke få håbet tilbage. Og troen på at verden virkelig kan forandres til det bedre, er en forudsætning for at fastholde kampen mod det nuværende system. ■

Black Power til "De Hvie"

Af Peter Bonfils

GF. White lægger bolden præcist ind i feltet hvor Nando med en sort panthers kraft pander den i kassen. Der står 1-0 til "De Hvie" i opgøret mod Vejle. Få minutter senere tager Dioh en dribletur, der får modspillerne til at ligne kegler i et spil - og så står der 2-0 til "De Hvie". Men hvad fanden har det at gøre med politik? Jo, der er to hovedtrusler mod arbejderbevægelsen: manglende organisering og racisme, og begge dele er der stort fokus på i fodbolden.

Fælles for både, Dioh, White og Nando er at de er sorte og ikke danske statsborgere. Arbejdede de inden for en anden industri, ville de meget muligt gå for lud og koldt vand og samtidig skulle lægge ryg til den ene racistiske tirade efter den anden. Men det gør de ikke. De får en løn der er mindst lige så god som deres medspilleres, og som ikke dumper overenskomsten. Og samtidig har Spillerforeningen igangsat kampagnen "Giv racismen det røde kort", ligesom AGF Fanclub Aarhus (AFA) kører kampagnen "Jeg er AGF-fan og mod racisme".

Nu er det jo en overskuelig opgave at organisere professionelle fodboldspillere i Danmark. Men det ændrer ikke på at Spillerforeningen har vist vejen i en verden hvor arbejdskraften vandrer: 100 procent organisering, overenskomster og antiracisme.

Det er selvfølgelig lettere sagt end gjort. Men det skal jo siges før det bliver gjort. Heldigvis har både Enhedslisten samt SF

og Socialdemokraterne fremlagt forslag, der skal skabe fagligt ordnede forhold på arbejdsmarkedet. Til gengæld halter det med antiracismen, og der gøres stadig forsøg på at male arbejderklassen hvid og ignorere den multikulturelle realitet. Skal vi så gå fuldstændig halal-hippie bananas og hylde folks særegenhed? Nej. Men vi skal forsvare folks grundlæggende rettigheder og friheder og rette fokus mod de kampe der forener i stedet for at splitte, og det skal ske, hver gang nogen i debatten gør et problem til et spørgsmål om kultur, religion eller race - det splitter bare arbejderklassen.

Til gengæld kunne arbejderbevægelsen godt trænge til lidt Black Power. Og hvis "De Hvie" kan finde ud af det - hvorfor skulle arbejderbevægelsen så ikke kunne? ■

Bolivia og Latinamerika

MORALSK. Bolivia gennemlever lige nu en spændende og opløftende udvikling hvilket også kan siges om Latinamerika som helhed.

Af **Flemming Larsen**, illustration Lasse Bo Christensen

I december 2005 vandt Evo Morales kampen om præsidentembedet med over 50 procent af de afgivne stemmer. Siden er opbakningen blevet endnu større. Til trods for at hovedparten af befolkningen er indianere, er Morales den første indianske præsident siden Bolivia blev uafhængigt i starten af 1800-tallet. Traditionelt har indianerne været marginaliseret og uden politisk indflydelse. Valget af Morales er klart udtryk for en ændring idet han blev båret frem af en bred indfødt social bevægelse. Samtidig er den nuværende regering et udtryk for en ny pagt mellem denne indianske bevægelse og den traditionelle "hvide" venstrefløj. Således er vicepræsidenten, Álvaro García Linera, en kendt venstreorienteret intellektuel.

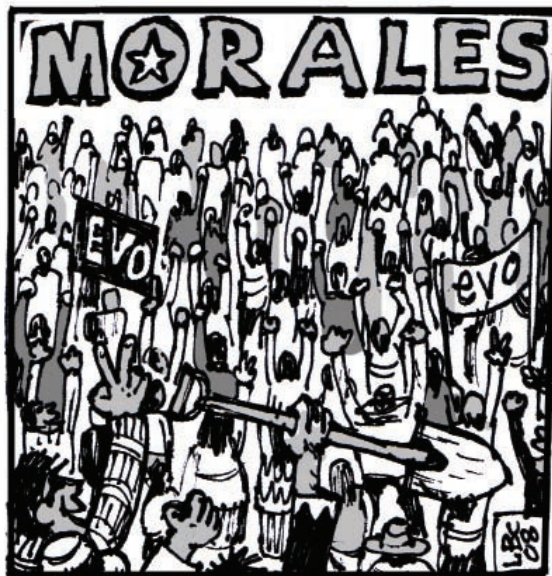
Morales har taget initiativer til at skaffe fællesskabet en større del af overskuddet fra udvindingen af landets naturressourcer, ikke mindst naturgassen. Denne politik har bragt ham i modsætning til landets overklasse og til USA. Naturressourcerne og overklassen befinder sig først og fremmest i det østlige lavland hvorfor disse regioner har ført en forbitret (og voldelig) kamp for mere selvstændighed. Disse grupper er utilfredse med at Morales vil bruge overskuddet til sociale programmer for den fattigste del af befolkningen.

I midten af september kulminerede sammenstødene. Mere eller mindre fascistiske grupper i øst blokerede veje, udøvede sabotage og besatte offentlige bygninger. Morales udviste USA's ambassadør som han beskyldte

for at støtte disse grupper. Situationen nåede et klimaks da en fredelig march til støtte for regeringen blev udsat for en massakre i provinsen Panda. Mange blev dræbt.

Til Morales' held var der nylig dannet en ny sydamerikansk organisation UNASUR bestående af alle betydende lande i Sydamerika. At UNASUR's møde i mundede ud i en enstemmig opbakning til Morales, siger mere end meget andet om de nye vinde i Sydamerika.

Kup i Bolivia blev afværget i denne omgang, og en dialog-proces blev igangsat under medvirken af internationale observatører, bl.a. fra UNASUR og FN.

Folkestyre

Af Jørgen Knudsen

DISKURSIVT. Det danske sprog er levende og smidigt - "omstillingsparat", som det hedder med et af de mange nye ord. Eller "up to date". Tiderne skifter, vi med dem, og sproget med os: Det er vi i hvert fald glade for at mene. Passer det?

Ikke altid. Nu og da halter bevidstheden en smule bagefter. Sproget kan have svært ved at justere sig efter indtrufne forandringer hvis de er ubehagelige. Som nu med det ord *folkestyre*. Er det i grunden folket der styrer her i landet? Gennem de sidste måneder har det været de internationale børskurser. Det er vitterligt ikke folket der har styret landet ud i den økonomiske krise hvis følger vi ikke kender, men frygter.

Hvem er det så der har styret landet ud i denne krise? Det er der ingen enkeltpersoner der har gjort, vil svaret være. Pludselig var krisen der bare, og da den først var der, så forstærkede den bare sig selv. Forklaringerne på dette fænomen er temmelig upræcise, men der er vist enighed om at det i hvert fald ikke er folket - eller noget enkeltmenneske - der har ansvaret. Den er kommet som det der i gamle dage kaldtes en skæbne, eller en tyv i natten. Noget lignende kan siges om de bebudede klimatiske forandringer. Når de er blevet bagatelliseret i så mange år og derpå nok har givet anledning til mange ord og planer, men kun til få alvorlige modforholdsregler, så er dette hverken udtryk for nogen folkevilje eller for fraværet af en sådan, snarere er der tale om et udslag af økonomiske interesser og et magtspil mellem statsapparater der er disse interessers lokale talerør.

En sproglig justering er således nødvendig hvis vi ikke skal blive hængende i illusioner. Men når nu det faktisk ikke er folket der styrer,

hvormed skal ordet *folkestyre* så erstattes? Et afløsningsord søges som bedre kan dække den virkelighed som vi alle kender. Det parlamentariske system som vi har, er ikke uden en vis indflydelse på forskellige områder, selv om det har afgivet meget af sin magt til EU. *Indirekte folkemedbestemmelse på afgrænsede områder* ville derfor nok være det pæneste tænkelige afløsningsord for folkestyret. Og da denne betegnelse ikke er noget synderligt mundtligt udtryk, kan man overveje gloser som *folkepåvirkning* eller *folkeønske*.

Imidlertid er det noget centralt i vort politiske system - som også i mediernes forsøg på dramatisering af de stadige magtkampe inden for dets rammer - at det virker slørende for indsigt i både folkets og politikernes faktiske afmagt over for økonomiens egenrådighed og dens skyld i de klimatiske risici - altså slørende for det der med et andet eufemistisk udtryk kaldes "udviklingen". Man kunne derfor med nogen ret kalde vort system for *folkeafledning*, *folkedrømme*, *folkefantasi* eller ligefrem *folkeblindhed*. Et så barsk udtryk som folkebedrag vil jeg derimod fraråde. Der er ingen grund til at blive polemisk i så alvorlig en sag som denne. Verden er ikke befolket af skurke, snarere af vanetænkere og ønskedrømmere.

I sidste ende er jeg selv i stor vildrede. Måske vi skal finde en helt syvende betegnelse for det politiske system der hersker i vort land? Men at ordet *folkestyre* er en alt for bekvem, desuden vildledende og derfor skadelig betegnelse for folkets bidrag til udviklingen, synes jeg er hævet over al tvivl. Man behøver hverken være fascist, stalinist eller noget tredje grimt for at mene at betegnelsen er en kær illusion der tjener tvivlsomme formål.

Hvorfor jeg ikke er antiracist “Den Røde Plads”

Af Holger Ross Lauritsen

I Mike Leighs film *Happy-Go-Lucky* møder vi blandt andet kørelæreren Scott, der under køretimerne med den kvindelige hovedperson Poppy ofte kommer med udbrud af utvetydig racistisk karakter. Hver gang reagerer den unge charmerende lærerinde med "forstående" spørgsmål: "Blev du mobbet i skolen?" "Er du enebarn?" Hvorefter Scott tier, for selvfølgelig har Poppy ramt rigtigt, Scott blev faktisk mobbet i skolen, og Scott er faktisk enebarn.

Disse rørende scener eksemplificerer en i dag fremherskende psykologisk og sociologisk forklaringsmodel, der består i at opfatte racisme som et udtryk for personlige problemer, frustration, angst, selvhad osv. En racist er et sygt menneske som blot skal helbredes. Hvad angår racismen som en samfundsmæssig størrelse, opfattes den nærmest som et administrativt spørgsmål om folkesundhed. Folket skal helbredes.

Spørgsmålet er imidlertid *hvem* der skal helbrede folket. Den politiske elite? Det ville være som at sætte ulven til at vogte får. Ganske vist er denne elite ikke nødvendigvis selv racistisk (og i det hele taget er det vanskeligt at afgøre hvad professionelle politikere *egentlig* mener). Der er derimod ingen tvivl om at mange af de folkevalgte i deres jagt på magt bruger racistiske *argumenter*, til tider nærmest opfordrer til racisme og derfor ikke har nogen interesse i folkets helbredelse.

Nu bør det understreges at professionelle politikeres *opfordring* til racisme ikke skal forstås som en *skabelse* af racisme. Sagen er snarere, at disse politikere i jagten på

magten vælger at appellere til det rene had til anderledeshed der også er en del af det menneskelige sind. Det betyder omvendt, at Danmarks uhyre stramme udlændingelovgivning ikke skyldes at danskerne er særligt frustrerede og derfor særligt racistiske, men snarere at mange folkevalgte vælger at bruge den frustration og det had der findes i ethvert menneske, til politiske formål.

Det eneste rigtige at gøre i denne situation ville efter min mening være at appellere til noget mere ædelt i mennesket, lad os bare sige dets sans for retfærdighed, lighed og solidaritet, for sådan noget har det helt sikkert også i sig. Desværre har store dele af venstrefløjen valgt en anden strategi, nemlig den *antiracistiske* strategi som består i at ville erstatte hadet til anderledeshed med en *kærlighed* til eller *respekt* for anderledeshed. Og det er af to grunde en ideologisk katastrofe:

For det første forudsætter denne terapeutiske venstrefløj præcis det samme som den nationalpopulistiske højrefløj, nemlig at forskellen mellem dem der er vokset op i Danmark, og dem, der er vokset op i Tyrkiet eller Somalia, er større og mere afgørende end alle mulige andre forskelle af social, økonomisk eller holdningsmæssig art. Og derfor forekommer det dem så vigtigt at danskere, tyrkere og somaliere smager hinandens mad eller prøver hinandens hatte. *For det andet* hænger strategien sammen med et fravær af egentlig emanciperende politik der lige præcis intet har at gøre med krydret mad eller eksotiske danse, men snarere med principper som lighed, frihed og solidaritet. En sådan politik er der imidlertid rig mu-

lighed for at udfolde i dag. Hvad kan man for eksempel med udgangspunkt i lighedsprincippet sige om det forhold, at en voksende del af dette lands indbyggere hverken har almindelig stemmeret eller de samme økonomiske rettigheder som resten af befolkningen? Det er jo de reelle følger af henholdsvis stramningerne af indfødsretsprøven og den 300-timers regel, der nu er blevet til en 450-timers regel. For slet ikke at tale om, at der

uden for vore døre findes lejre hvor andre af vore medborgere har endnu færre rettigheder. ■

Tema: Højrepopulisme i Skandinavien

Højrepopulister får stadig mere magt og indflydelse. En stor del af befolkningen i de nordiske lande stemmer på højrepopulistiske og højreekstreme partier. Også befolkningsgrupper der traditionelt har stemt på venstrefløjpartier. Hvorfor? Hvad er højrepopulisme? Og hvordan skal venstrefløjen i Danmark, Norge og Sverige forholde sig til fænomenet?

Tre indlæg belyser problemstillingerne som de ser ud fra hvert land. Ph.d. fra Århus Universitet Mikkel Thorup, bruger Dansk Folkeparti som udgangspunkt i sin beskrivelse af højrepopulismen som fænomen. Magnus E. Marsdal, forfatter til bogen *Frp-koden. Hemmeligheten bak Framskrittspartiets suksess* skriver om Norge. Svensk højrepopulisme har ikke haft helt samme gennemslagskraft, men debatten om hvorledes man skal forhindre den i at blomstre er levende. Journalist Staffan Dahllöf indleder indlægget om dette, skrevet af Expo-journalist Alexander Bengtsson.

DEMO. GIV ÅRHUS SMILET TILBAGE.
DEMONSTRATION DEN 11. OKTOBER 2008.
FOTO: KPNET.DK ■

Politik er krig, og de andre er forrædere

– om populisme og Dansk Folkeparti

Af **Mikkel Thorup**, filosofi og historie fra Aarhus Universitet

ANALYSE. Populisme er et sprog som Dansk Folkeparti har haft så stor succes med at selv dele af venstrefløjen har accepteret deres fortælling. Mikkel Thorup foreslår at det vil være en mere farbar vej hvis venstrefløjen vælger at ignorere Dansk Folkeparti.

Populisme beskrives ofte som en lidt plump form for politik hvor politikerne overtager de populære synspunkter og stiller urealistiske forslag.¹ Ofte beskrives den som farlig, måske endda totalitær eller potentielt folkemorderisk. Det er den måde som de der forstår sig som ansvarlige ikke-populister, fremstiller det på som en måde til at differentiere sig fra de uansvarlige populister. Men populisme er ikke en partibetegnelse, ideologi eller politisk doktrin. Det er en kritisk strategi; det er et politisk sprog, og alle politiske aktører kan i princippet anvende det populistiske sprog.²

Populisme handler om at fremhæve skel imellem folket og dets fjender. De mest succesfulde til at anvende det populistiske sprog har historisk set været højrefløjen, da de modsat venstrefløjen ikke har haft det samme ambivalente forhold til folkebegrebet. I dag ser vi en stærk populistisk diskurs fra højre omkring truslen imod det nationale, der laver to afgørende skel: et eksternt skel imellem folket og ikke-folket, dvs. mellem det nationale indre og det globale ydre samt et internt skel inden for folket imellem de nationale og de anti-nationale.

I det følgende vil jeg undersøge populismen i fire dele. Først en generel beskrivelse af hvad populisme er; for det andet en beskrivelse af den særlige form for populisme man kan kalde højre- eller national-

populisme; for det tredje fokuseres der på Dansk Folkeparti som et eksempel på en succesfuld nationalpopulisme; og endelig for det fjerde diskuteres venstrefløjens forhold til populismen og dens andel i opkomsten af europæiske nationalpopulismer.

1. – Hvad er populisme?

Populisme bruges ofte som skældsord for platte politiske forslag foreslået udelukkende for at vinde stemmer, men populisme refererer ikke til popularitet eller uansvarlighed, men derimod til *populus*, folket. Populisme kan kort defineres som *mobilisering af folkelig politisk identitet i opposition til den herskende magt*. Folket er populismens vigtigste referenceramme, og eliten er den afgørende modpol.

Det der gør det populistiske sprog så stærkt og virkningsfuldt, er at det kan trække på folkesuverænitets-tanken i demokratiet, altså den nødvendige fundering af demokratiet hos folket, folket som *øverste magt, vox populi*. Helt overordnet kan man sige, at demokratiske systemer er splittet imellem dets folkelige og dets institutionelle side. På den ene side får det legitimitet og energi fra dets folkelige pol, men stabilitet og effektivitet fra den institutionalisering af demokratiet der findes i parlamentarismen hvor den folkelige deltagelse er reduceret til valghandlinger og passiv betragtning af det politiske spil gennem massemedierne.

Det frø af ugræs, der er føget ind over den danske grænse
- islamister og løgnere.
- Pia Kjærsgaard

I stemmeboksen

bestemmer du selv...

- der kan ingen kue dig

X

- fordi vi tager fremtiden alvorligt
- dit land - dit valg...

Dansk Folkeparti

THE: 33 51 91 • FAX: 33 51 91
@DFP.DK www.danskfolkeparti.dk

Nutidens demokratiske politik er til stadighed spændt ud imellem disse to ekstremer, den totalt ubundne folkevilje og den totalt institutionaliserede automatisme. Og det er lige præcis det forhold, som populismen tematiserer³. 'System'-politikere er godt tilfredse med at arbejde inden for den institutionaliserede politiks rammer, og de finder demokratiets primære legitimitet i dets stabilitet og effektivitet⁴ hvorimod den populistiske kritik anklager systemet og dets politikere for at forråde det egentligt demokratiske, nemlig folkesuveræniteten.

Populisme er ikke bare en reaktion imod magtstrukturerne i et samfund, men en appel til en anerkendt og øverste autoritet: folket, som populistere påstår at tale på vegne af. De ser sig selv som de sande demokrater, der giver mæle til de bekymringer og

meninger, som systemet ignorerer, undertrykker og latterliggør. Populisme er en appel til folkets direkte og umedierede inddragelse i politik, der skal komme til udtryk før medierne og partierne stopper eller forvansker budskabet. Da påstanden er, at folkets stemme her kommer klart og uforfalsket til udtryk, fremhæver populismen altid folkeafstemningen som den øverste demokratiske mekanisme.

Det betyder også at de tegner et billede af det politiske system som basalt set mislykket. Medierne, partierne og organisationerne udgør et lukket, selvsupplerende og kartel-lignende system der ligger meget langt fra det demokratiske ideal. Det politiske system afbildes som udemokratisk og ofte som svært skelneligt fra et diktatur. Staten, partierne og medierne udgør en systematisk og forstenet forhånelse af det almindelige menneske. Populismen redefinerer den demokratiske politik til at være udemokratisk, lukket og totalitær, hvilket giver populismen en affinitet til de anti-autoritære bevægelser, som populismen i sin højrevariant forstår sig som i modsætning til.

Populismen opererer med et skel mellem en letforståelig virkelighed og dagligdag på den ene side og så videnskabens, journalistikkens, økonomiens, pædagogikkens, politikens etc. bevidste besværliggørelse og tildækkelser af virkeligheden på den anden side. Populismen lever i en vis forstand af at artikulere det som Colin Crouch med et fantastisk udtryk kalder '*bebrydelsens og beklagelsens negative aktivisme*',⁵ dvs. af at henvise til den irritation vi alle har af politikere og politikspog hvilket de gør til politik som sådan.

Alle Vestens lande er infiltreret af muslimerne - nogle af dem taler pænt til os, mens de venter på at blive nok til at slå os ihjel.
-Mogens Camre

Påstanden er at virkeligheden bevidst besværliggøres af magthaverne for at begrænse folkets indsigt i og mulighed for at ændre samfundsudviklingen. Heraf kommer (højre)populismens antiintellektualisme: De intellektuelle hader og foragter folket, den folkelige kultur, den nationale konkretthed og begrænsning. Populismens 'folk' er de hårdtarbejdende, ordinære, normale der finder glæde og trykthed i det konforme og velkendte, hvilket der oplagt har været en tendens til at latterliggøre som indskrænkede, kedelige, smådumme etc., og de føler sig ikke repræsenteret, men derimod udfordret af en politik der eksplicit tilgodeser homoseksuelle, alternative miljøer, kunstnere, indvandrere og andre der ikke passer til den nationale norm.

Populisme er fortællingen om hvordan de ikke-værdige får tildelt alle goderne uden at gøre arbejdet (socialsnydere, indvandrere, kunstnere ...) og hvordan de hårdarbejdende og ærlige snydes for deres retmæssige andel. Populismens politik bliver opskriften på hvordan hårdt arbejde igen vil blive belønnet, om det så er sænkning af skat som i 1970'ernes antistatspopulisme eller fetichering af velfærdsstat som i nutidens velfærdspopulisme.

Det betyder også at når populistler taler om politik, så ændres diskursen ofte fra en politisk til en moralsk: fjenden er ikke bare den politiske modstander; vedkommende er amoralsk i sin afstand til folket, sit forræderi imod nationen. Den moralske fjende er i denne forstand folkets eller nationens fjende. Den moralske diskurs åbner for en afvisning af den andens argumentation,

endda før den er artikuleret, idet personen qua sin amoralitet har meldt sig ud af det egentlige (folke)fællesskab.⁶

2. - Nationalpopulisme

Populisme er derfor en fuldt integreret del af demokratisk politik, men vi kan også diffe-rentiere imellem en række mere specifikke former, fx: en *venstreradikal populisme*⁷ som den Hugo Chavez eller den globaliseringskritiske bevægelse udtrykker med sloganet 'Ikke i vores navn', dvs. de globale institutioner er ikke-demokratiske og kan derfor ikke legitimt repræsentere folket, der er en gabende kløft mellem G8 og verdens befolkning osv.; en *postideologisk populisme* hvor politik reduceres til dels teknokratisk administration af globale krav og dels til en legitimerende moralistisk værdipolitik som når statsministeren etablerer et skel mellem befolkningens sunde fornuft og så de "løftede pegefingre fra såkaldte eksperter der mener at vide bedst"⁸; en markedspopulisme, der hylder det frie marked som det perfekte demokrati og kritiserer statslige interventioner i økonomien som angreb på den personlige frihed⁹; og en nationalpopulisme, der i stigende grad beskriver situationen som en krigstilstand hvor nationen trues af det og de fremmede samt af de anti-nationale der tillader 'invasionen', 'islamificeringen', 'multikulturaliseringen' etc.¹⁰

Nationalpopulismen insisterer overordnet set på to genpolitiseringer af stivnede politiske spørgsmål. For det første *genpolitiseres det nationale spørgsmål*, dvs. flygtninge-indvandrer-spørgsmålet, som venstrefløjen hidtil har forsøgt at afpoli-

Lad os tydeliggøre problemet ved at sammenligne med en kræftlæges dagligdag. Hvis lægen skulle helbrede sine patienter med det der svarer til 'integration' ville det betyde, at han skulle forsøge at overtale kræftcellerne til at blive gode.
-Louise Frevert

tisere ved at placere det i et juridisk register som et spørgsmål om menneskerettigheder eller i et moralsk register som et spørgsmål om at være gode eller slette mennesker. Her insisterer nationalpopulismen på at genpolitiserer det, dvs. artikulere det som et politisk spørgsmål der kan være strid om, og som vi som nation har en pligt og en mulighed for at beslutte om. Venstrefløjen har altid søgt at afdække det politiske bag den økonomiske rationalitet eller det undertrykkende i kønsrelationerne, mens højrefløjen i dag søger at afdække det politiske bag den juridiske diskurs om menneskerettigheder og den moralske diskurs omkring den gode tone.

For det andet *genpolitiseres den politiske strid*. Nationalpopulismen insisterer på, at det politiske og mediemæssige system er undertrykkende. De afviser den gode tone og politiske korrekthed der er en afvisning af deres 'direkte tale'. Det er en genpolitisering af den politiske praksis som nationalpopulismen mener lukker for den politiske mulighed ved at dømme personer og emner uden for debat. Genpolitiseringen tager form som en forstyrrelse af den gode tone, af et påstået 'taleforbud', hvor deres image som 'udstødte' plejes af den stadige fremhævelse af 'den politiske korrektheds tvang', dæmoniseringen af nationalpopulisterne samt forargelsen hver gang de fremsætter velkalkulerede provokationer der netop har forargelsen og dermed selvtiliseringen som systemudfordrere som formål.

I en populistisk optik er politik krig. Det er en mobiliseret form for retorik der taler i trusselstermer. Man er åbent imod noget

og nogen der truer en. De fire væsentligste knudepunkter for den populistiske krigsretorik er: *undertrykkelse*: man selv og det folk, man taler på vegne af, er undertrykt af en bedreviddende elite; *trussel*: man er eksistentielt truet. Denne trussel er den vigtigste overhovedet, al politik må læses i lyset af denne trussel hvis bekæmpelse tillader overskridelse af normalpolitikens begrænsninger; *krig*: man er reelt i en krigssituation, i nationalpopulismen imod en demografisk invasion af muslimer der måske ikke ligner en konventionel krig, men har samme livstruende karakter, hvor al politik fra udlændingelov, skolepolitik, madregler i børnehaven, forhæng i svømmehal, hovedbeklædning etc. også bliver sikkerhedspolitik; *fjender*: Man står over for den ydre fjende i form af muslimer, EU, globalisering og indre fjender i form af en humanistisk sammensværgelse imod det nationale.

Krigsretorikken er essentiel i al populisme, men er særligt fremtrædende i nationalpopulismen, da populismens folk/fjende-model her forener sig med nationalismens ydre/indre, ven/fjende-logik. Nationalpopulismen er en genpolitisering af det politiske system på et tidspunkt, hvor systemet havde og har svært ved at opretholde sin selvfortælling og - i hvert fald i mange andre vestlige lande - i at opretholde legitimitet grundet bl.a. globalisering, neoliberalisering og privatisering af det politiske.¹¹ En betydelig del af nationalpopulismens attraktion er, at den insisterer på at politik virker, at det hele ikke er blevet marked og globalisering, at politik kan sætte grænser, kan beskytte, kan give mening.

I sådan en moské vil der blive præket had til os danskere. Og den dag de er mange nok, vil de simpelt hen udrydde os.
-Per Hovgaard

3. – Dansk folkepartis succes

Dansk Folkepartis succes skyldes i vid udstrækning deres selvstilisering som den eneste sande systemkritik. Alle andre partier og positioner er del af systemet. I de europæiske nationalpopulistiske partier udtrykkes den voksende utilfredshed med den herskende politik, den voksende kynisme over for de politiske partier og den hastigt voksende mistillid til det politiske systems evne til at løse samfundets væsentligste problemer.¹²

Nationalpopulismen er den for tiden stærkeste fortælling om elitens ansvar for tidens usikkerhed og for elitens manglende interesse i den udviklingen går ud over, elitens foragt for det jævne, retskafne, normale liv. Som når DF's leder Pia Kjærsgaard siger: "Jeg er ikke cand.polit., men hjemmehjælper. Nogle ser lidt ned på det, men selv er jeg stolt af det. Det er ikke [Mogens] Lyketoft, der har prøvet at vende gamle mennesker midt om natten."

Denne systemkritik der som sagt i stigende grad formuleres populistisk, er en kritik af de transformationer af staten og det politiske, vi oplever for indeværende. *Nationalpopulismen er en kritik af den stadig mere udfoldede afnationalisering af økonomi, politik og dagligdag.* Som populismeteorikeren Margaret Canovan siger, så er den populistiske kritik afhængig i sit indhold af den konkrete sammenhæng, indenfor hvilken kritikken formuleres.¹³

Overgangen til en ny samfundsform har en lang række betegnelser der alle markerer en ny samfundsmæssighed og en ny statslighed, f.eks. risikosamfundet, globalisering,

en løbsk verden, historiens afslutning, den postnationale konstellation, netværkssamfundet, McDonaldisering af samfundet, det kosmopolitiske, ny økonomi, en grænseløs verden, den tredje vej etc. Disse begreber symboliserer en forstærkning af verdens 'liberalisering' og globalisering i bredden og i dybden. Reelt er der tale om en afnationalisering af økonomien og politikken der alt efter temperament *truer* med eller *lover* at overskære forbindelsen mellem nationalstatens to komponenter.

Det betyder at når statseliten opleves som velfærdstats-konstruktører, så bliver populismen neoliberalistisk, men når statseliten opleves som velfærdstats-destruktører, så bliver populismen nationalistisk. Man kan lidt firkantet sige, at *Dansk Folkeparti og dets vælgere ønsker sig det samfund som Fremskridtspartiet slog sig igennem på at kritisere i 1973.*

I 1970'erne udvikledes det populistiske sprog i Danmark med Fremskridtspartiet og Centrumdemokraterne, og der blev skabt en stærk antagonistisk grænse mellem folket og magten. Påstanden var at den tjenende stand havde udviklet sig til den herskende stand, og at den foragtede den brede befolkning. Den nye statselites interesser var de modsatte af befolkningens der krævede mere individuel frihed. I dag er kritikken at statseliten ved at globalisere og multikulturalisere sig, altså de er ved at opgive deres gamle demokrati- og velfærdsprojekt til fordel for det kosmopolitiske. De tidligere kritikker bliver stadig gentaget, men der er kommet en ny retorisk figur, som vi kan kalde *elitens flugt væk fra folket*; en flugt der

nu ikke længere bare er mental, men som bliver meget konkret og synlig.

Som en af de ledende ideologer i DF, Søren Espersen, siger: "Det kan godt være, at Tøger Seidenfaden og hans elitære venner i Frankrig og Tyskland afskyr os, men vi får positive ord med på vejen af de mennesker som betyder noget for os, nemlig ganske almindelige danskere, der er glade for at vi kæmper deres sag. Vi taler ikke ned til befolkningen, vi lytter til den. Det var det eliten fuldstændig ignorerede i udlændingspørgsmålet".¹⁴

Højrepopulismen er det aggressive svar på det nogle har kaldt 'demokratiets lette tilstand' hvor ingen mere synes at have tiltro til, at det nytter at stemme om hvordan problemerne skal løses. Hertil svarer højrepopulismen: "Det vil Dansk Folkeparti ikke finde sig i! ... Udviklingen kan vendes! Det danske folk har før vist styrke og rejst sig når landets ledere handlede mod Danmarks interesser".¹⁵ I dette citat forenes en parallelisering af den tyske besættelse med flygtningespørgsmålet samt en insisteren på, at politik nytter; at selv i en europæiseret og globaliseret tidsalder er det danske folk suverænt herre over sin egen skæbne. Således lyder Dansk Folkepartis slogan da også: "Dit land - dit valg". Modsat den EU- og globaliseringsbejstrede del af Folketinget der insisterer på den manglende og nødvendige begrænsning af politikken, er DF's budskab, at politik nytter, og at det kun er det danske folk der kan og skal bestemme over den danske virkelighed.

Det er nationalpopulismen der mest eksplicit formulerer en post-ideologisk posi-

tion der hævder at højre/venstre-skellet er forældet og ikke fanger de afgørende skillelinjer i politik som når Pia Kjærsgaard i 1997 sagde: "Nej, lad dog bare Venstre og Fremskridtspartiet bøvl med de for længst afdøde ideologier - Dansk Folkeparti er bare styret af sund dansk fornuft." Det er dels et strategisk forsøg på at undgå stigmatiseringen som højreekstrem og kunne fange socialdemokratiske vælgere, men det er også en værdimæssig forestilling der siger, at de traditionelle politisk-økonomiske spørgsmål ikke er de vigtigste. Som en af lederne af Dansk Folkeparti, Peter Skaarup, har sagt i en typisk kommentar: "Der er i de seneste år opstået en ny dimension der hedder national/ikke-national. Hvor den ene fløj er EU-venlig og imod stramninger på udlændingeområdet. Og den anden fløj - som vi repræsenterer - siger nej til yderligere EU-integration og afviser store indvandringstrømme".¹⁶

4. - Venstrefløjen og populisme

Påstanden om en ny national/ikke-national skillelinje deles af flertallet af medier og politikere hvor venstrefløjen i et misforstået forsøg på ikke at blive fanget som uansvarlige i dag accepterer myten om at man tidligere har holdt debatten nede og i misforstået humanisme har lukket øjnene for realiteterne.¹⁷ Det er et knæfald for en retorik snarere end en realitet og er det måske bedste tegn på venstrefløjens rådvildhed i forhold til nationalpopulismens udfordring. På trods af al den eksplicitte afstandtagen til nationalpopulismen har man accepteret sin modstanders grundfortælling hvilket

Alle muslimer skal smides ud af Danmark. Vi kan ikke stole på muslimerne.
-Vagn Eriksen

er en klar taberstrategi. I det omfang venstrefløjen accepterer at have installeret et tale- og tankeforbud, accepterer de også at nationen faktisk var og er truet af dels sig selv og af indvandringen.

Accepten langt ind på venstrefløjen af denne grundfortælling har sløret skellet mellem højre og venstre og dermed tilladt venstrefløjsvælgere at bevæge sig til nationalpopulismen uden dermed at føle at de overskrider grænsen mellem adskilte positioner; og det har været med til at legitimere og konsolidere det nu virksomme nationale/ikke-nationale skel. Store dele af venstrefløjens accept af den tredje vejs post-ideologiske teknokratisme har desuden efterladt det politisk-økonomiske sprog uden mobiliseringskraft hvorved der er blevet åbnet for et kulturalistisk/moralistisk sprog der særligt tilgodeser nationalpopulismen, idet den arbejder med fjende- og trusselsforestillinger.

Den private og offentlige elite har internationaliseret sit udsyn og værdisæt hvilket har efterladt de nationalt begrænsede uden nogen til at beskytte dem. Det blev nationalpopulismens mulighed at tematisere og overdrive denne internationalisering af eliten, og i de senere år er der desuden, særligt men ikke kun i Danmark, sket en paradoksal alliance mellem en økonomisk elite og en økonomisk underklasse, hvor groft taget Dansk Folkeparti varetager den økonomiske underklassens interesser samt Venstre og de Konservative den økonomiske overklassens.¹⁸ Denne tilsyneladende umulige alliance er kommet i stand gennem den kulturalistisk/moralistiske diskurs, der

forener sig i den fælles modstand imod den fælles fjende: den kulturelle elite indadtil og islamismen udadtil. Den politisk-økonomiske uenighed viser sig kun i glimt og får aldrig lov til reelt at udfordre den kulturalistisk/moralistiske forbrødring.¹⁹

Den politiske front står ikke som nationalpopulismen påstår, mellem realister og naivister. For store dele af venstrefløjen har alt for længe købt det argument. Fronten står mellem alarmister og realister hvor alarmisterne står på begge sider af islam og vesten og påstår at deres værdier eksistentielt truet og kræver krig imod dem der angiveligt bekriger dem. Der er ingen global konfrontation mellem islam og resten, men mellem absolutister/alarmister og alle os andre. Venstrefløjen er blevet beskyldt for at have ignoreret kulturfaktoren. Problemet er snarere at venstrefløjen har følt sig tvunget til at kulturalisere sine opfattelser. Det der er behov for, er en konsekvent afkulturalisering eller bevidst kulturel blindhed. Det vil føre til mere progressiv politik og flere reelle forbedringer end det kulturalistiske alternativ. På samme måde bør venstrefløjen 'glemme' Pia Kjærsgaard. Evindelige moralske forargelser og påstande om, at hun (og DF) er ligesom nazismen i 30'erne eller lignende tvivlsomme påstande hjælper kun DF. En mere farbar strategi synes at være at ignorere dem, dvs. undgå at blive forarget og undgå at købe deres analyse. ■

De er avlet af svin, og tænker som svin ... de skal bare blive nede i Kloakistan, hvor de hører hjemme.
-Erik Bengtson, tidligere medlem af DF

1. Se fx Henrik Stampe Lund & Peter Mogensen, *Det populære demokrati. Et opgør med populismen*, København: Tiderne Skifter 2005.
2. Se fx Allen D. Hertzke, *Echoes of Discontent – Jesse Jackson, Pat Robertson and the Resurgence of Populism*, Washington: CQ Press 1993.
3. Det samme gør moderne republikanisme, teorier om radikalt demokrati, deltagelsesdemokrati m.fl.
4. Et eksempel på det er William H. Riker, *Liberalism against populism*, Prospect Heights: Waveland Press 1988.
5. Colin Crouch: *Coping with Post-Democracy*, London: Fabian Society 2000, s. 8.
6. Francisco Panizza: "Introduction: Populism and the Mirror of Democracy", s. 1-32 i Francisco Panizza (red.), *Populism and the Mirror of Democracy*, London & New York: Verso 2005.
7. For et forsvar for en venstreorienteret populisme se Ernesto Laclau, *On Populist Reason*, London & New York: Verso 2005.
8. Anders Fogh Rasmussen: "Nytårstale 2002", www.statsministeriet.dk.
9. Thomas Frank: *One Market under God. Extreme capitalism, market populism and the end of economic democracy*, New York: Anchor 2000.
10. For den danske højrefløjs udvikling fra 1960'erne til i dag se min artikel: "Den politiske højrefløj og 68", s. 87-110 i Morten Bendix & Niklas Olsen (red.), *1968 - dengang og nu*, Museum Tusulanum, 2004. For vigtige elementer i det idémæssige grundlag for højrefløjen se min bog *Fornuftens perversion – modoplysning og 200 års krig mod fornuftens herredømme*, Århus: Århus Universitetsforlag 2008.
11. Se min beskrivelse af nutidige politikformer: "Politik efter politikens afslutning", *Berlingske Tidende* 27/1/2008.
12. Chantal Mouffe, *On The Political*, London & New York: Routledge 2005, s. 66-69.
13. Margaret Canovan: "Trust the People! Populism and the Two Faces of Democracy", *Political Studies*, vol. xlvii, 1999, s. 2-16. En af de bedste artikler om populisme.
14. Adam Holm: "Vi er de sande socialdemokrater. Interview med Søren Espersen", *Politiken* 12/3/2005.
15. Dansk Folkeparti-annonce i *Århus Stiftstidende* 4/1/2000.
16. Martin Østergaard-Nielsen: "Vi ligger til venstre for S – interview med Peter Skaarup", *Information* 19/9/2002.
17. Om den såkaldte 'forbudte debat' og forestillingen om folkets undertrykte fremmedskepsis se Erik Valeur: "Medier mod fremmede", *Politiken* 7/2/2002 & "Tv gik forrest", *Information* 7/12/2001.
18. Carsten Sestoft, "Samfundets nye konfliktlinje: Redefinitionen af politik ud fra kultural kapital", *Hexis nyhedsbrev*, nr. 21, december 2004: <http://www.hexis.dk/hexis-nyhedsbrev-nr21.pdf>.
19. Denne nationalpopulistiske alliance ser vi også fx i Italien under Berlusconi og i USA hvor republikanerne har forenet den økonomiske under- og overklasse i en fælles front imod en påstået dekadent kulturel overklasse. Det fik bl.a. den absolutte overklasse-præsident George W. Bush der har forestået en af historiens største genfordelinger af rigdom fra de fattige til de rige, til at sige dagen efter sit genvalg i november 2004: "This election was not won by country club Republicans. I don't know if they exist. There are only country club Democrats. This election was won by people that carry lunch pails to work. I think that if it had just been policemen and firemen voting in this election, I would have won most – you know 90 percent of the vote". Citeret fra Bob Woodward, *State of Denial. Bush at war, part III*, New York: Simon & Schuster 2006, s. 353. For en fremragende analyse af den amerikanske nationalpopulistiske alliance der bør være pligtlæsning for alle venstreorienterede, se Thomas Frank, *What's the matter with America? The resistible rise of the American right*, London: Vintage 2006.

'Folk flest' er mod Fremskrittspartiet

Af **Magnus E. Marsdal**, oversat fra norsk af Flemming Larsen

TALE. forfatter til Frp-koden. Hemmeligheten bak Fremskrittspartiets suksess, Magnus E. Marsdal beskriver hvad han ser som det norske Fremskrittspartis kerneværdier: En 1. maj-tale mod det smålige, det selvgode, det skinhellige. Samtidig vurderer han at den norske venstre fløj vil miste vælgere, hvis de fortsætter med at love for lidt og bibeholde højrefløjens økonomiske politik.

Søstre, kammerater, 'folk flest': Gratulerer med dagen. Den er din. På denne dag skal vi minde hinanden om hvad 'folk flest' er. 'Folk flest' er imod Fremskrittspartiet. 'Folk flest' vil ikke have Siv Jensen.¹ 'Folk flest' vil have retfærdighed. De vil også have nyt badeværelse til polak-pris, det er sandt, men jeg vil vove den påstand at 'folk flest' vil have retfærdighed.

Hvad mente 'folk flest' i 2001, det år da Erna Solberg² vandt valget?

- 75 procent sagde nej til nedsat sygeløn.
- 59 procent prioriterede offentlig tjenesteydelser frem for skattelettelse.
- 68 procent sagde ja til hårdere beskatning af høje indkomster.
- 85 procent mente at de sociale ydelser skal opretholdes eller øges.

Et massivt nej til markedsliberalisme og Frp-politik. Den følelse blev styrket i 2005:³

- 67 procent vil satse mere på offentlig sundhedsvæsen og offentlig omsorg.

24 procent vil lægge mere vægt på private løsninger.

- 79 procent ønsker stærkere satsning på offentlig uddannelse, 12 procent på privat.

- 76 procent mener at Norge skal satse mere på at fastholde beboelse i yderdistrikterne.

10 procent mener at vi skal satse mindre. Frp vil skære fem milliarder af landbrugsstøtten og afskaffe Nordnorge-tilskuddet, det vil sige i praksis nedlægge store dele af landsdelen.

'Folk flest' er imod Fremskrittspartiet, og af gode grunde. Også nogle dårlige, men i hovedsagen vil jeg sige at vi har gode grunde. Tag for eksempel Frp-strategernes tre kerneværdier:

Frp's første kerneværdi er smålighed.

Ansvarsløse enlige mødre har været et tilbagevendende tema hos Carl I. Hagen.⁴ Han har hængt dem ud som "folk med uansvarlig livsførelse" og advaret om at de "ikke må tage det for givet at andre skal betale deres regninger". Ved hans side har Eli Hagen tiljuble opgørene med løsgagtige og uansvarlige kvinder som ligger os andre til byrde. Men hvordan var det Elis egen mor klarede sig efter at være blevet gravid som 17-årig med sin lærer der ikke ville tage ansvar for lille Eli som blev født uden for ægteskab langt ude på landet? Hun klarede

FrP

-for folk flest

sig fordi forældrene havde en gård hvor barnebarnet Eli kunne bo mens den unge mor tilbragte arbejdsugerne nede på Dom-bås. Fint nok for Elis mor at hun fandt en løsning da barnefaderen nægtede at bære sit ansvar. Men hvad skal der ske med kvinder som ikke har en forældregård i ryggen med folk til børnepasning når de forlades af ansvarsløse barnefædre og fordømmes af Carl I. Hagen som "uansvarlige, letsindige kvinder"?

Den værste smålighed er måske den der udøves af folk som burde vide bedre. Folk som Eli Hagen. I en tv-debat om hendes bog blev hun næsten rørt til tårer da samtalen kom ind på hendes egen vanskelige baggrund og på hvordan hun trods hovedstadsindbyggernes fordomme havde klaret sig godt. Efter debatten talte jeg med Eli. "Jeg er en pige fra landet, og jeg har haft det ganske hårdt," fortalte hun, stadig rørt over sig selv. Så det at komme fra bygden til Oslo og blive stigmatiseret, det bør folk have respekt for, men folk som kommer rendende fra Rwanda og Somalia og deromkring, dem spiller det ikke så stor en rolle med, eller..? Eli Hagen har den dybeste empati med sig selv, men hvor er medfølelsen med andre mennesker? Hvordan kan hun støtte et parti med tillidsvalgte der kan råbe op i medierne om at "kriminelle indvandrere strømmer til i ubegrænset antal, næsten som rotter"?

Frp er smålighed sat i system. Partiet gentager til stadighed at Norge er *verdens rigeste land* samtidig med at det ikke har én skattekrone til ulandshjælp. "Betal selv din abort," sagde stortingsmedlem Terje

Nyberget, "det offentlige bør ikke dække omkostningerne for uforsigtighed og uansvarlighed."

Anden kerneværdi er selvgodhed.

"Vi har ingen sans for dette hysteri omkring CO2-udslip," bekendtgør Carl I. Hagen. Han er selvsagt klogere end tusinde topforskere i FN's klimapanel. Selvgodheden kommer ofte i rødt, hvidt og blåt. "Enkelte hævder at den kultur og de holdninger mange indvandrere har bragt med sig til Norge, virker berigende på landets kultur," fortalte Carl I. Hagen på Frp's landsmøde i 1999. "Jeg har tilladt mig at sætte spørgsmålstegn ved denne påstand idet det ikke er lykkedes nogen at identificere de berigende elementer." I Fremskrittspartiets optik er nordmænd sig selv nok.

Tredje kerneværdi er skinhellighed.

Først modtog Carl I. Hagen 250.000⁵ partikroner om året oven i sin stortingsløn med den begrundelse at han havde udgifter til børnebidrag og boliglån efter sit første ægteskab, og han modtog disse penge på en skattesnydende måde. Derefter svingede han moralpisken mod bidrag til enlige mødre: "Det at få børn kan man da selv styre. Boligudgifterne har hun selv skaffet sig, hvorfor ikke flytte? Jeg er træt af at skylden lægges på andre hele tiden."

I sin tid indkaldte Carl I. Hagen til en pressekonference hvor han fortalte at finansminister Per Kleppes kone havde brugt en tjenestebil til et privat ærinde i Sverige. Da det senere blev afsløret at Eli Hagen havde været ude at rejse

Den altovervejende del af muslimerne er ikke kommet for at blive integreret. De agter aldeles ikke at blive danskere. De er kommet for at overtage Danmark.
-Mogens Camre

for andres skattepenge, fik vi at vide at flyrejserne var gået til London, Paris, Madrid, Rom og Istanbul. Turene blev betalt af en konto som Carl og udvalgte Frp-topfolk forbeholdt sig selv og deres ægtefæller. Det hele på skatteydernes regning. Ingen pressekonference denne gang. Frp's skinhellighed kender ingen grænser. Da det efter en lang periode med benægtelser fra partiledelsens side blev kendt at Terje Søviknes havde drukket en 16-årig i partiet fuld, taget hende med til sit hotelværelse og der begået hvad pigen selv kalder et "overgreb", krævede John Alvheim at Søviknes straks skulle trække sig fra alle hverv. Alvheim tilføjede harmdirrende at han blev "fysisk syg" over sagen. Han glemte at fortælle at han i længere tid havde vidst det hele, også at pigens forældre krævede Søviknes fjernet uden at foretage sig noget offentligt. Frp puster sig op over mangel på lov og orden mens lokalpolitiker Martin Schanche slår en skolevalgsdebattør i ansigtet, og Per Sandberg bliver dømt for vold. Mens Terje Søviknes bruger frieriet til sin samlever som valgkampgimmick og derefter taler ud om sin sex med den 16-årige i Se og Hør, går Frp i krig mod forfaldet i landets familiemoral.

Jeg føler ubehag når Carl I. Hagen taler om "Det norske folk". Det ubehagelige er ikke det norske folk som jeg tilhører, men at jeg når Hagen siger "Det norske folk", får følelsen af at det er et småligt, selvtilfreds og skinhelligt folk han taler om. Man kan kende sig selv ved at se på andre, hedder det, men kan Carl I. Hagen kende os andre ved at se på sig selv?

Ved at blande "Det norske folk" ind i sine

smålige anklager mod enlige mødre og sine ar-rogente angreb på islam reducerer Hagen det norske folk til en småtskåren nation af tåbe-ligt selvtilfredse egoister. Dette billede ligner i mistænkelig grad arrogante forestillinger om folkeedybet som dyrkes i dele af Oslo-eliten. Den som Hagen er så kritisk overfor. Trods al retorikken om partiets dybe respekt for 'folk flest' har Frp's propaganda forstærket fortællingen om den selvgode og snæversynede Ola Dunk⁶ som skider på verden så længe To-ten⁷ får billig benzin. Er dette at give 'folk flest' værdigheden tilbage? Hvor meget værdighed skaber en folkekamp for billig røg og sprut?

Hvordan kan Fremskrittspartiet tale om værdighed for 'folk flest' når partiet først reducerer "Det norske folk" til snæversynede, smålige egoister for derefter at rakke ned på det som almindelige kvinder og mænd faktisk har opnået i dette land? Væk med landsdækkende overenskomstaftaler, siger Frp. Det betyder: Væk med fagbevægelsen. Den er jo bare "monopol", "sovjetificering" og "korruption". Væk med egnsudviklingspolitikken. Den er jo bare krævekulturens afpresning over for ærlige borgere i mere centrale områder. Hvad bliver der tilbage? Hvad mener Carl I. Hagen almindelige arbejdende mennesker i Norge skal være stolte af at have opnået de sidste hundrede år hvis en stærk fagbevægelse er "sovjetificering", og den norske egnsudviklingspolitik er noget man bør skamme sig over?

Fremskridtsbold eller arbejderbold?

Det er let at kritisere Fremskrittspartiet, og

Lad det blive et nationalt bud, at ingen ordentlig dansker sætter sine ben i ukrudtsbutikkene.
- Sune Dalgård

særlig på en dag som denne. Få har gjort sig mere fortjent til kritik og spot end denne mørkeblå bevægelse⁸ for småliggørelse af det norske folk. Det vanskelige er ikke at kritisere, men at forstå. At forstå hvorfor Fremskrittspartiet, trods massive flertal i befolkningen mod dets politik, fortsætter med at storme frem ude blandt 'folk flest'. Hvad er det der sker? Hvor finder man Siv Jensens usynlige charme?

Jeg ved det ikke helt. Men jeg ved dette: I samme meningsmåling som gav enorme flertal for øget satsning på fællesskab og tryghed i samfundet, blev der også spurgt hvorvidt folk tror at de som nu er børn, vil møde "et mere utrygt og hårdere samfund end vi har i dag" når de bliver voksne, eller om de vil opleve "et tryggere og bedre samfund". Et massivt flertal (84 procent) svarede "utrygt og hårdere samfund". Hvordan er det muligt når det massive flertal samtidig ønsker at prioritere fællesskab, tryghed og spredt beboelse, og vi vitterligt befinder os i verdens rigeste land med større muligheder end nogen sinde? Jeg tror tallene viser at 'folk flest' har en følelse af at børsfolket kommer til at få sin vilje uanset hvad flertallet mener. Venstrefløjens holdninger har klart flertal. Men flertallet har ikke gennemslagskraft.

Vi har nu gennemlevet 25 år med politik der kun går i én retning. Større forskelle, uanset regering. Fattige kommuner, uanset regering. Øgede afgifter for 'folk flest', uanset regering. Dette er dagens kapitalisme, uanset regering. Et samfund som lover for lidt, og

holder endnu mindre.

I arbejdet med "Frp-koden" har jeg mødt Frp-vælgere ude blandt almindelige arbejdere. Mange af dem sympatiske mennesker, men de stemmer på det som jeg synes er Norges mest usympatiske parti. Måske kan det valg de har taget, have sammenhæng med hvilke alternativer der findes. Hvis solidariske løsninger svækkes på område efter område, hvis de riges tegnebog får stadig mere magt, og samfundet trækkes i retning af alles kamp mod alle, så bliver mange af os mere egoistiske. Hvis lederne i arbejderbevægelsen tænker mest på egen karriere og tegnebog, har de vanskeligt ved at moralisere hvis menige medlemmer gør det samme.

I efteråret 2006 fik Ålesund-træner Per Joar Hansen Frp på nakken da han efter en elendig holdindsats mod Sparta Sarpsborg anklagede sine spillere for Fremskrittspartifodbold. Han forklarede begrebet sådan: "Så løber du kun når det er til fordel for dig selv." En god formulering, synes jeg. Så jeg fortalte historien til en Frp-vælger som arbejder på gulvet i den private sektor. Han kunne godt se pointen, det måtte han indrømme. "Men," sagde han, "hvis alternativet er Arbejderparti-fodbold, at du bare skal løbe hvis det er til fordel for Jens Stoltenberg⁹, så ved du jo hvad du vælger!"

Mere ikke mindre!

Søstre, kammerater: På denne dag skal vi fejre at vi har flertal. Vi skal fejre at 'folk flest' ikke vil have Frp's stålblå økonomiske

Selvfølgelig er jeg racist – det er alle gode danskere. Enten er man racist, eller også er man landsforræder.
- Mogens Glistrup

politik. Og vi kan vel driste os til at fejre Norges største folkebevægelse: arbejderbevægelsen. Over 800.000 medlemmer bare i LO. 70 procent af disse stemte rødgrønt i 2005. Til trods for at "Den røde fare" gik til valg på Høyres skattepolitik fra 2004. Disse mennesker, 'folk flest' fra nord til syd i Norge, støttede venstrefløjen ved valgurnerne selv om venstreliten tilbød os politiske småkrummer. En forsigtig nedbremsning. En lillebitte kursjustering. Et lille demokratisk bjæf ad milliardærerne som behersker verden derinde på Oslo Børs under pseudonymet "Markedet". 70 procent af LO-medlemmerne stemte altså rødgrønt i et valg hvor de blev tilbudt noget småt.

Jeg har hørt på NRK radio at Klassekampens¹⁰ politiske redaktør Anders Horn mener at de alligevel blev tilbudt for meget. SV slider nu med at holde Høyres skatteniveau fra 2004 og samtidig indfri valgløfter, og derfor må SV til næste gang lære at love mindre, mener Horn. Tanken er vist denne: Hvis så mange stiller op når vi bliver tilbudt noget småt, vil endnu flere stille op når vi tilbydes noget endnu mindre.

Jeg tror det kan forholde sig stik modsat. Jeg tror ikke venstresiden vinder på at udviske den sidste rest af afstand til Høyres økonomiske politik. Jeg tror ikke de rødgrønne bliver genvalgt hvis EU-direktiver, 'Handlingsregelen' og fuld frihed for Norges Bank fortsat skal være det helligste af det hellige for Jens Stoltenberg og denne regering.¹¹ Jeg tror vi må indse at 'folk flest' faktisk har lov til at tænke: "Byd os ikke noget småt!" Byd os ikke

nedsat folkepension, men øget tryk. Byd os ikke Bjarne Håkons¹² pegefinger over for socialklienter, men øget værdighed. Byd os ikke et dukseagtigt finansministerium, men øgede muligheder til 'folk flest' for at tage vare på sig og sine. I verdens rigeste land. ■

Jeg er for udlicitering af muhammedanere.
Ligesom med affald til u-landene.
- Mogens Glistrup

1. Siv Jensen, partileder for Fremskrittspartiet.
2. Erna Solberg, partileder for Høyre, kommunal- og regionalminister 2001-2005.
3. Siden 2005 har Norges regering bestået af Arbejderpartiet (socialdemokrater), Senterpartiet (traditionelt bondeparti) og Socialistisk Venstre som nærmest svarer til det danske SF.
4. Carl I. Hagen, partileder for Fremskrittspartiet 1978-2006, efterfulgt af Siv Jensen.
5. Svare til ca. 212.500 danske kroner. 1 NOK = 0,85 DKK.
6. Ola Dunk er et nedsættende udtryk for den "almindelige nordmand".
7. Toten er et udtryk for et "traditionelt" landdistrikt i Midtnorge.
8. Reaktionære bevægelse.
9. Jens Stoltenberg har siden 2002 været formand for Arbejderpartiet og siden 2005 været Norges statsminister.
10. Klassekampen er et venstrefløjsdagblad der tidligere var tilknyttet det maoistiske parti AKP (ml), men i dag er ejerskabet fordelt på forskellige grupper. AKP og Rød Valgalliance (broderorganisation til Enhedslisten) gik i 2007 sammen og stiftede partiet Rødt. Rødt ejer i dag 20 procent af aktierne i Klassekampen.
11. Norsk olie udvindes af et offentligt selskab og overskuddet går til "Statens Pensionsionsfond-Udland", der frem til 2006 blev kaldt for oliefonden. Handlingsregelen er en grænse for hvor meget staten må bruge af denne milliard-kroners fond. I følge Handlingsregelen fra 2001 må staten bruge det der svarer til fondens årlige reale afkast - sat til fire procent, men ikke tage af fondens kapital. Fonden bliver på den måde ved med at vokse så længe der er olieproduktion i Norge.
12. Bjarne Håkon Hanssen, socialdemokratisk sundheds- og socialminister, tidligere arbejdsminister.

Svenske tilstande

- ti år efter de danske?

Af Staffan Dahllöf

For syv år siden spurgte korrespondenten fra en svensk avis, Venstres nyvalgte partiformand og sejrherren i det afholdte valg Anders Fogh Rasmussen om den danske udlændingedebat.

Spørgsmålet var typisk svensk: "Er den danske debat foran eller efter den svenske?"

Svaret kom prompte: "Den er ti år foran!"

Det var korrespondenten knap så overbevist om den gang. I dag er han mindre sikker.

I Sverige findes der ikke et stort landspolitisk, højrepopulistisk parti svarende til det norske Fremskrittsparti eller Dansk Folkeparti. Men i dag går et spøgelse i to former gennem svensk politik. Den ene tager form af partiet Sverigedemokraterna; et parti som arbejder hårdt på at få fjernet fortidens "brune pletter" og racistiske image. Det er samtidig med at partiets eneste egentlige mærkesag er en udlændingefjendsk kamp mod det multikulturelle samfund.

Spøgelsets anden form er den usikkerhed, eller sågar angst, som Sverigedemokraterna har været ophav til i andre partier. Angsten grunder i en forestilling om at Sverigedemokraterna har en potentiel vælgerbase som er resistent over for almindelige politiske argumenter. Partiet menes enten at appellere til helt specielle vælgere (bitre socialdemokrater), eller til noget ubehageligt skjult som måske findes i alle og enhver (den indre svinehund).

Venstrefløjens svar på udfordringen fra Sverigedemokraterna har derfor hidtil været at de ikke skal behandles som et parti på linje med andre. De skal isoleres, lægges afstand til og fordømmes. Hvilket også er sket. Hvor godt den strategi kommer til at virke fremover vil vise sig.

Den afgørende prøve kommer til valget til riksdag, kommuner og amter i september 2010, mens valget til EU-parlamentet i juni næste år kan komme at fungere som en generalprøve. Da valgdeltagelsen er lav og partiloyaliteterne endnu lavere i EU-sammenhæng, er frygten begyndt at sprede sig for at EU-valget skal blive det gennembrud for Sverigedemokraterna, ligesom kommunalvalget blev det i dele af landet i 2006.

Denne artikel er først bragt i magasinet Expo som siden midten af 1990'erne har

Alle muslimerne skal ud af Danmark. Det er hårdt sagt, der er jo også mennesker blandt dem. Men hvordan skal vi sortere?
- Ib Krogh Hansen DF Ringsted

beskrevet, diskuteret og afsløret højreekstremer og racistiske partier og bevægelser. Expo er måske mest kendt for at magasinets tidligere redaktør var nu afdøde succesforfatter Stieg Larsson, i hvis krimiromaner det fiktive magasin Millennium spiller en central rolle.

Artiklen er en del af den begyndende debat i Sverige om hvordan man skal forholde sig til højrepopulismen og i særdeleshed Sverigedemokraterne. Fagbladet og netavisen *Dagens Arbete* har påbegyndt en politisk kritik af Sverigedemokraterne, da partiet ser ud til at appellere til unge industriarbejdere. I artiklen fra Expo bliver denne strategi behandlet af Alexander Bengtsson.

Den nuværende strategidebat er kun lige begyndt. Men hvis Anders Fogh Rasmussen havde ret i sin påstand i 2001, så er der i dag grund til at håbe på at denne nødvendige debat kommer op i omdrejninger. Gerne inden Sverige har fået et stærkt og velfungerende populistisk parti efter dansk eller norsk model. ■

Trygghet

Alla behöver vi trygghet,
på gator och torg, i plånboken,
på jobbet och i skolan, i
älderdomen och i vår identitet.

Sverige kan åter bli
ett tryggt land...

Den 15 september väljer jag
Sverigedemokraterna

Sten Andersson, riksdagsman

Omtanke

Alla behöver vi omtanke -
djur och natur, hem och familj,
utsatta grupper, nära och kära.

Sverige kan åter bli ett
land med omtanke...

Den 15 september väljer jag
Sverigedemokraterna

Clas Kullberg, politiker

Sverigedemokraternes spillerum

Af **Alexander Bengtsson**, oversat fra svensk af Flemming Larsen

Sverigedemokraternes fremgang ved valgene har skabt forvirring i den svenske arbejderbevægelse. I grunden handler det om en fejlanalyse af hvad Sverigedemokraterne egentlig er. Det påstås at Sverigedemokraterne er "lønmodtagerfjendtlige", og partiet sammenlignes med højrepopulistiske partier i Europa. En forenkling som har resulteret i at Sverigedemokraterne har kunnet justere deres politik før valget i 2010. Med det formål at gøre større indhug blandt arbejdervælgerne.

Efter valget i 2006 er Sverigedemokraternes arbejdsmarkedspolitik blevet sat i dårligt lys. En del af socialdemokratiets nye strategi mod Sverigedemokraterne er at beskrive partiet som et "lønmodtagerfjendtligt" parti. Sverigedemokraternes idé om at skrotte både LAS (Lov om ansættelsesbeskyttelse, red.) og MBL (Lov om medbestemmelse i arbejdslivet, red.) er blevet anset for at være tilstrækkeligt tydelige tegn på at Sverigedemokraterne er et højreparti.

Eftersom Sverigedemokraterne anses for at være fremmedfjendtlige, ligger betegnelsen "højrepopulistiske" således lige for. Mange aktører inden for arbejderbevægelsen synes at tro at Sverigedemokraterne er et svensk sidestykke til de højrepopulistiske partier i Norge og Danmark. Det er en forenklet beskrivelse.

Den nordiske højrepopulisme havde fra starten ingen kritik af hverken multikultur eller modtagelse af flygtninge i sin propaganda. Kernebudskabet var utilfredshed med skatter, statslige monopoler og fagforeningernes indflydelse.

Der har også eksisteret svenske sidestykker hertil. Først var der det svenske Framstegspartiet. Partiet blev næsten omgående splittet. Lokale partier, med ambitioner om at blive landsdækkende, har der været mange af – først og fremmest i Skåne. Blandt disse kan nævnes Löntagarpartiet, Centrumdemokraterna og Skånepartiet. For samtlige disse partier har kernebudskabet været utilfredshed med skatterne. Mens Centrumdemokraterna skelede til det danske parti af samme navn, var Skånepartiet noget andet.

Civilingeniøren Carl P. Herslow var efter et flerårigt udlandsophold vendt tilbage til hjembyen Malmø. Herslow der opfattede sig selv som et borgerligt sindet menneske, var under sit ophold i udlandet begyndt at pusle med en kampagne mod de statslige monopoler. Herunder de svenske tv-, radio- og alkoholmonopoler. I starten søgte Herslow støtte hos de borgerlige partier. Tanken var en såkaldt "frihedskampagne" før valget i 1976 hvor Herslow skulle turnere rundt i Sverige sammen med et bayersk 20-mands orkester og propagandere mod monopolerne. De borgerlige partier lod sig ikke lokke af Herslows tilbud, men vandt alligevel valget. Da Herslow så at monopolerne ikke forsvandt, bestemte han sig for at starte sit eget parti. Da han syntes at Sverige var for stort et geografisk område, begrænsede han sin virksomhed til Skåne. Resultatet blev Skånepartiet. Et parti som spillede på den dybt rodfastede lokalpatriotisme i Skåne.

De første år befandt Skånepartiet sig ude i yderkanten af det politiske landskab uden nogen større fremgang ved valgene. Gennembruddet skulle vente indtil valget i

Hvor islam hersker, er det derimod den højere selvretfærdighed, der rent logisk ender ud i et alt-ædende had og en uhyggelig trang til at udrydde andre mennesker.
-Søren Krarup

1985. Skånepartiet havde da gennem nogle år drevet nærradiovirksomhed i Malmø. Lytterne kunne ringe ind til radioen og diskutere med folkene fra Skånepartiet. Et par år inden valget i 1985 begyndte flere og flere at ringe ind og klage over den førte flygtningepolitik. Nogle meget medieomtalte spektakler ved asylcentre i Skåne førte til at Skånepartiet meget pludseligt begyndte at propagandere mod indvandringen via nærradioen. Partiets succes ved valget i 1985 resulterede i flere kommunale mandater rundt om i Skåne, og i Malmø, Sveriges tredjestørste by, blev partiet tungen på vægtskålen hvilket førte til at det socialdemokratiske styre som havde siddet ved magten siden den almindelige stemmeret blev indført, blev udskiftet med et borgerligt styre. Valgfremgangen i 1985 skulle vise sig at blive Herslows bedste valgresultat. Flygtningemodstanden er imidlertid forblevet i partiet siden da og er på mange måder kommet til at tegne partiets profil - til trods for at dette spørgsmål ikke var med fra starten.

Der findes imidlertid højrepopulistiske partier som har haft islæt af fremmedfjendtlighed i deres propaganda fra starten, heriblandt også de to partier som har haft mest succes. På det kommunale plan er det Sjöbopartiet som har opnået størst fremgang. Størst - og paradoksalt nok det parti som har haft mest succes, men som hurtigst er faldet sammen - er Ny Demokrati. Alligevel er det Skånepartiet der mange gange i den svenske politiske nutidshistorie er fremstået som eksemplet på et svensk udpræget højrepopulistisk parti med fremmedfjendtlighed på dagsordenen.

Sverigedemokraterne er derimod ikke udsprunget af bevægelsen mod skatter. Sverigedemokraternes forgænger, kampagnen Bevara Sverige Svensk (BSS), forsøgte sig derimod med et samarbejde med Framstegpartiets afdeling i Stockholm. Den mislykkede partidannelse Sverigepartiet bristede næsten omgående, og da Sverigedemokraterne dannedes i 1988, så de på højrepopulisterne med bitterhed. Ny Demokratis valgfremgange tre år senere havde Sverigedemokraterne ikke meget til overs for.

I sin egen avis skrev man: "Ny Demokrati kan ikke tilbyde meget andet end løfter om guld og grønne skove." - Sverigedemokraterne-bulletin september 1991.

Sverigedemokraterne er trinnet efter det de selv har valgt at kategorisere som "den nationale bevægelse". De personer der i 1979 grundlagde kampagnen Bevara Sverige Svensk, havde deres politiske hjemsted i åbenlyst fascistiske organisationer. Blandt disse var det nazistiske Nordiska Rikspartiet, Per Engdahls Nysvenska Rörelsen og Sveriges Nationella Förbund. Disse grupperingers og ligeledes deres repræsentanters vurderinger angående skattepolitik og statslig indflydelse var hovedsagelig venstredrejede. BSS' samarbejde med højrepopulisterne i Framstegpartiet gav sig udtryk i modstanden mod indvandringen og det multikulturelle samfund.

Sverigedemokraternes indstilling til højrepopulismen skulle senere ændre sig. Mange af de toneangivende sverigedemokrater de senere år har nemlig en fortid i højrepopu-

Der er dem, der siger, at tonen i den danske debat er så slem, at vi ikke længere kan være os selv bekendt, og forfattere skammer sig over deres herkomst og skuespillere vrider hænder i tolerante, udenlandske kollegers selskab. Lad dem rejse til Iran!
- Pia Kjærsgaard

listiske partier og har således sat deres præg på Sverigedemokraternes udvikling.

Før valget til regionsrådet i Skåne i 2002 indledte Sverigedemokraterne et samarbejde med den højrepopulistiske valgalliance Skånes Vål, og flere af de partier som tidligere har indgået i alliancen, har i stedet sluttet sig til Sverigedemokraterne. Samtidig er flere tilbageværende højrepopulistiske partier i Skåne blevet marginaliseret. Skånepartiet havde efter sidste valg ikke flere byrådsmedlemmer i Malmø hvor de havde været repræsenteret siden 1985. Centrumdemokraterne mistede ligeledes deres sidste mandat i Svalöv. Sverigedemokraterne har med andre ord etableret sig i Skåne – på højrepopulisternes bekostning.

Nu vil Sverigedemokraterne vokse i resten af landet. Der findes ingen højrepopulister at udkonkurrere. Sverigedemokraterne må foretage reelle indhug blandt andre vælgergrupper. Så handler det om at tilpasse sig vælgerunderlaget, og sammenlignet med de højrepopulistiske partier har Sverigedemokraterne et betydeligt større spillerum. Partiets eksistensberettigelse har aldrig bygget på hverken kraftigt sænkede skatter eller en mindre stram arbejdsmarkedsløvgivning. Sverigedemokraternes politik handler egentlig kun om én ting: At afvikle det multikulturelle samfund.

Da Socialdemokraterne præsenterede deres strategi mod Sverigedemokraterne, beskyldte de Sverigedemokraterne for at være "lønmodtagerfjendtligt". En bedre alarmklokke kunne Sverigedemokraterne ikke få. Kun nogle uger efter Social-

demokraternes udspil blev der publiceret en pressemeddelelse på Sverigedemokraternes hjemmeside med overskriften "Frygt for løndumping får Sverigedemokraterne til at revurdere deres arbejdsmarkedspolitik". I en udtalelse siger Jimmie Åkesson at det er den omtalte Vaxholmskonflikt som har fået partiet til at revidere arbejdsmarkedspolitikken.

Store dele af Socialdemokratiets nye strategi vil med andre ord vise sig virkningsløs. Sverigedemokraterne har et større spillerum end højrepopulisterne.

DET NY

Clarté

Har du en spids pen, men intet sted at spidde magthaverne?

Går du og gemmer på en tegnetalent, men ingen vil lægge papir til?

Bliver du også fortvivlet

når der kun er uret, men ingen harme?

Så er det måske på tide at vi hører fra dig!

Det Ny Clarté søger personer der vil bidrage til at redigere, illustrere, layoute eller distribuere bladet.

kontakt@clarte.dk

Der er et yndigt land?

MEDIER. Ofte kritiseres medierne for at være partiske på den ene eller anden måde, medieforskeren Rikke Andreassen skaber syn for sagen og viser at mediernes behandling af etniske minoriteter er fordomsfuld, ensporet og kulturalistisk, men hendes egen tilgang er heller ikke uproblematisk.

Af Søren Engelsen

Rikke Andreassen: Der er et yndigt land – Medier, minoriteter og danskhed, Tiderne skifter 2007,

Medieforsker Rikke Andreassen præsenterer med sin bog *Der er et yndigt land – Medier, minoriteter og danskhed* sin forskning i de danske mainstream-mediers fremstilling af etniske minoriteter. Bogen dokumenterer grundigt, at det humane blik oftest er fraværende i mediernes håndtering af minoriteter. I en forbillidlig klar formidling viser Andreassen, at etniske minoriteter generelt ikke præsenteres som individer, men derimod reduceres til eksemplarer på en kultur idet medierne er underlagt en kulturalisme hvor kulturen betragtes som en konstant størrelse uden interne skel og som determinerende for individers adfærd. Betegnelser som 'muslimer', 'indvandrere' og 'udlændinge' benyttes for eksempel ofte synonymt, og etniske minoriteter fremstilles som én homogen gruppe.

Etniske minoriteter fremstilles som stereotyper: Tørklædebærende kvinder er fx essentielt underlagt et mandsdomineret verdensbillede, for kun dét kan være den egentlige betydning af tørklædet. Dette fastholdes hårdnakket af kulturalister – fra

Dansk Folkeparti, over 'feministerne' i Kvinder for Frihed til SFs Villy Søvndal – uanset at den enkelte kvinde selv mener at benytte tørklædet som redskab til at undgå sexismen, som religiøs identitetsmarkør eller andet.

Tørklædebrugeren er i medierne ikke et subjekt med selvstændige tanker og handlemuligheder, men bare et anonymt offer. Men det synspunkt, at tørklædets betydning (som alle kulturelle symboler i øvrigt) må tolkes forskelligt i forskellige sammenhæng er komplet underbelyst.

Medierne skaber også stereotypen 'den seksuelt aggressive arabiske mand', mens for eksempel voldtægt begået af etnisk danske mænd præsenteres som en undtagelse i den danske kultur. Som Andreassen skriver:

"I mediernes dækning af den såkaldte stilladsarbejdersag – hvor 11 hvide, etnisk danske mænd voldtog en kvinde ... beskrev medierne ikke voldtægten som udtryk for dansk kultur". Voldtægt begået af arabiske minoriteter, derimod, forbindes med voldtægtsmandens kulturbaggrund og anses typisk at være eksempler på en tendens i voldtægtsforbrydernes kultur.

Andreassen pointerer, at de negative bestemmelser af 'de andre' bidrager til at opretholde 'vores' eget positive selvbillede. Myterne om den fantastiske danskhed – om 'det yndige land' – opretholdes ved netop den unuancerede negative beskrivelse af dem, der ekskluderes fra at være danske. Beskrivelsen af minoritetskvinden som essentielt undertrykt skygger for tematisering

af kønsdiskrimination i dansk sammenhæng og fremstillingen af den seksuelt aggressive mand opretholder myten om, at 'den danske mand' er en særligt fredelig (men dog maskulin) størrelse.

” Medierne skaber stereotypen 'den seksuelt aggressive arabiske mand'

Søren Engelsen er cand.mag. i filosofi og statskundskab og arbejder som gymnasielærer.

Argumentationen snubler desværre lidt for Andreassen i analysen af mediers behandling af voldtægtsforbryderne. I forbindelse med den vigtige pointe om at det ensidige fokus på minoritetsmænd som potentielle voldtægtsforbrydere kan reproducere det billede at ingen rigtig danske mænd kunne finde på at begå voldtægt, får Andreassen skrevet at dette forvanskede virkelighedsbillede ingen gavner "andre end etnisk danske mænd". Eftersom de fleste etnisk danske mænd på ingen måde har gavn af at man lukker øjnene for at der er andre danske mænd som begår voldtægt, er et sådant udsagn dybt problematisk. Andreassen er tæt på selv at stereotypisere 'den etnisk danske mand' som en homogen gruppe.

Småskavanker som ovenstående står dog på ingen måde i vejen for at bogen er særdeles anbefalelsesværdig. Mange har nok ofte en fornemmelse af at den anti-humanisme der dominerer værdipolitikken i dagens Danmark, i høj grad opretholdes af medierne med fortællinger om minoriteter komplet uden nuancer. Andreassen bekræfter denne fornemmelse med grundig dokumentation. Samtidig påvises det at vi i medierne ofte ser os blinde på de andres fejl og glemmer vores egne. Andreassen undgår heldigvis den højreorienterede kulturalismes spejlbillede, multi-kulturalismen, der ophøjer den kulturelle mangfoldighed til et mål i sig selv og negligerer de kulturskabte problemer, der rent faktisk er. Hendes ærinde er at nuancere billedet.

Opgøret med kulturalismen og en insisteren på en

selvkritisk humanisme er et af de vigtigste politiske projekter i dag. Og det er værd at bemærke at kulturalismen ikke er et specifikt højreorienteret fænomen, men er udbredt også på venstrefløj (herunder mainstream centrum-venstre-aviser som Information og Politiken). Venstrefløj må holde fast i det faktum at kulturer er dynamiske størrelser der hele tiden er under forandring. Og venstrefløj må fastholde en humanisme der tager det enkelte menneske seriøst som et selvstændigt individ der ikke er "låst inde" i sin kultur. Dette vel at mærke uden at forfalde til en liberalisme der ikke tager både den kulturelle og materielle omverdens vigtige betydning for individet i betragtning. Andreassens forskning bidrager til at åbne op for denne tilgang til nutidens vigtige diskussioner om forholdet mellem kultur og politik. Diskussioner som det er vigtigt at venstrefløj engagerer sig i uden at falde i den kulturalistiske fælde.

Det skal bemærkes til Andreassens ros at hun ikke forfalder til en moralisme der gør journalister til bevidste talerør for Dansk Folkeparti eller lignende. Det er i høj grad mediernes kommercielle vilkår og dermed krav om de letfordøjelige fortællinger der skaber de karikerede billeder af 'dem' såvel som af 'os' *Der er et yndigt land - Medier,*

minoriteter og danskhed kan ses som ét langt argument for eksistensen af kritiske medier der ikke er underlagt kommercielle kriterier.

” En insisteren på en selvkritisk humanisme er et af de vigtigste politiske projekter i dag

I voldens skygge

VOLDSFILOSOFI. *Vold er et foruroligende fænomen. Den vækker naturlig modvilje, men den fascinerer samtidigt også. Filosofiske traktater, kunstneriske fremstillinger og massemedierede repræsentationer vidner om den fascinationskraft som vold til alle tider har øvet over mennesker.*

Af Mikkel Bolt

Slavoj Zizek: Violence/Vold,
Profile Books 2008, 224 sider,
9 £ og Philosophia 2008,
238 sider, 149 kr

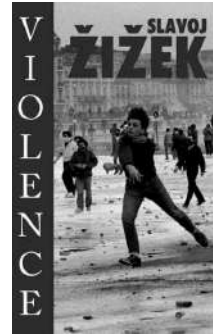

Traditionelt har modsætningen mellem fornuft og følelser udgjort rammen inden for hvilken vold er blevet diskuteret filosofisk. Hvis mennesket er et fornuftsvæsen, er volden en form for afvigelse eller et tilbageskridt, sådan så Cicero på sagen. Men hvis menneskets natur derimod er karakteriseret af destruktive energier, ja så kan vold til gengæld fremstå som en nødvendig regulering, som en art sikkerhedsforanstaltning, det var eksempelvis Hobbes' udlægning. Denne klassiske dikotomi

er senere blevet suppleret med andre positioner ifølge hvilke volden enten er et udtryk for en autentisk side af det menneskelige, en mere instinktiv dimension som hos Georges Bataille, eller udgør en løftestang for individuel eller kollektiv emancipation. Den sidste position kender vi fra såvel Hegel som Marx og Frantz Fanon.

På venstrefløjten og inden for marxismen har spørgsmålet om vold altid været centralt da det på flere måder angår forholdet

Mikkel Bolt er lektor ved Institut for Kunst- og Kulturvidenskab ved Københavns Universitet.

mellem undertrykkelse og emancipation, et forhold som er selve kernen i marxistisk teori og socialistisk politisk praksis. Inden for denne tradition er vold på den ene side dominans og udbytning, først og fremmest kapitalismens udbytning af arbejderne, på den anden side er vold udtryk for klassekamp og udgør et element i den revolutionære kamp. Der er altså en lang tradition – der ikke kun inkluderer marxistiske og socialistiske filosoffer og politikere, men også eksempelvis Kant – for at sympatisere med idéen om en voldelig omvendning af en undertrykkende orden. Men denne tradition er ikke særligt synlig i den nuværende situation. Den er faktisk næsten helt fraværende. I lang tid har det ikke været tydeligt at kapitalismen er et volde- ligt, undertrykkende system. Takket være den økonomiske krise er det måske ved at blive evident igen. Men længe fremstod kapitalismen så at sige naturlig, den har haft hegemonisk status og har ikke været til diskussion. Derfor er den slovenske filosof Slavoj Žižeks bog *Violence* relevant, og derfor er det godt at Forlaget Philosophia har foranstaltet en hurtig oversættelse af den. Vanen tro er Žižeks bog en lang række relativt usammenhængende analyser af vittigheder, populærkultur samt aktuelle og historiske

begivenheder. Vi får på godt og ondt ikke en sammenhængende analyse af fænomenet vold; Žižek nægter at optræde som mesteren, der forklarer eller kurerer. I stedet analyserer Žižek på sin egen karakteristisk skødesløse, antiakademiske og tankevækkende facon voldelige fænomener som demonstrationerne mod publikationen af Muhammed-tegningerne, urolighederne i de parisiske forstæder i 2005 og de kaotiske post-Katarina tilstande i New Orleans.

Noget af det mest anvendelige ved bogen er Žižeks opdeling af vold i tre forskellige typer: den subjektive vold, den symbolske vold og den systemiske vold. Den subjek-

tive vold udøves af en klart identificerbar aktør, og det er denne vold der tenderer til at fylde det hele når vi almindeligvis taler om vold i dag. De to andre former for vold er de objektive. Den symbolske vold kommer til udtryk i sproget når vi benævner ting eller klassificerer dem og på den måde reducerer dem eller sætter dem ind i en meningssammenhæng de ikke oprindeligt er en del af. Den systemiske eller strukturelle vold er ifølge Žižek de katastrofiske konsekvenser af det kapitalistiske systems reproduktion. Det er det politiske og økonomiske systems såkaldt 'almindelige' fungeren. Det er selvfølgelig derfor at denne

” **Bogen er usammenhængende analyser af vittigheder, populærkultur samt aktuelle og historiske begivenheder**

vold ofte er usynlig og ikke betragtes som en form for vold. Som Žizek skriver, ses den subjektive vold "som en forstyrrelse i tingenes 'normale', fredfyldte tilstand. Objektiv vold er imidlertid præcis den vold som er indbygget i tingenes 'normale' tilstand. Objektiv vold er usynlig, fordi den opretholder selve det nulplan som vi opfatter noget som subjektiv vold op imod. Systemisk vold er således sådan noget som det berygtede 'mørke stof' i fysikken, modstykket til en alt-for-synlig subjektiv vold. Den systemiske vold er godt nok usynlig, men man er nødt til at tage den i betragtning, hvis man vil give mening til noget, som ellers synes at være 'irrationelle' udbrud af subjektiv vold." (side 2 egen oversættelse) Det er kun ved også at kortlægge og kritisk analysere den strukturelle vold, at det bliver muligt at redegøre for den subjektive vold der ellers tenderer til at fremstå som uforklarlig, et udtryk for ren ondskab eller genkomsten af arkaiske udtryk i et moderne samfund.

Den mest synlige vold i dag er selvfølgelig terrorismen, 9/11 er mønstereksemplet: de to flyvemaskiner der smadrede direkte ind i WTC og dræbte flere tusinde mennesker. Med lanceringen af den såkaldte 'krig mod terror' blev den voldelige terroraktion gjort til oprindelse og dermed løsrevet fra den historiske udvikling

den nødvendigvis skal fortolkes i forhold til: vestlig imperialisme, fallerede arabiske stater, en forarmet masse og fraværet af progressive kræfter i Mellemøsten. Den forudgående vold slettes så at sige, og den efterfølgende vold med hundredetusinder af døde i Afghanistan og Irak forbliver langt hen ad vejen usynlig. Fokus på de enkeltstående begivenheder tjener naturligvis ikke blot til at legitimere mere vold, men har også til funktion at forskyde opmærksomheden væk fra det forudgående forløb der ikke er mindre voldeligt. Men denne vold og den smerte den forvolder, er ikke nær så synlig som terrorismens. Men det betyder selvfølgelig ikke at den ikke er der. Det bliver Žizek ved med at understrege. Pointen for Žizek er at den automatiske fordømmelse af

den synlige, subjektive vold reelt fungerer som en art ideologisk slør der skjuler den strukturelle vold der får den kapitalistiske verden til at fungere.

Det perverse ved det ensidede fokus på den subjektive vold kommer eksemplarisk til udtryk i hvad Žizek kalder den liberale kommunisme. Denne forsøger netop pletvist at afhjælpe nogle af de uheldige konsekvenser ved den globale kapitalisme. Mangemilliardærer som Bill Gates og George Soros, der ifølge Žizek er mønstereksemplerne på den liberale kommunisme, agerer sam-

” Systemisk vold er sådan noget som det berygtede 'mørke stof' i fysikken fordømmelsen af den synlige, subjektive vold fungerer som et ideologisk slør, der skjuler den strukturelle vold

tidigt som forretningsmænd og filantroper. Om formiddagen tjener de styrtende med penge på computerteknologi og finansspekulation, om eftermiddagen deler de penge ud til udviklingsprojekter og bistand. Problemet er selvfølgelig, at de reducerer den globale kapitalismens strukturelle vold, som de profiterer på og er med til at opretholde, til konkrete problemer. Den nødvendige forståelse for totaliteten ved den globale kapitalisme er fraværende, og derfor bliver "velgørenhed ... den humanitære maske som gemmer den økonomiske udbytningens fjæs." (side 19 egen oversættelse)

Men Zizek er naturligvis ikke kun skeptisk over for finansyrster som Bill Gates i sin bog. Han går også til angreb på, hvad han betragter som en række af venstrefløjens fremherskende dogmer, som eksempelvis forestillingen om nødvendigheden i at handle (her og nu). At engagere sig og gøre noget. Eksempelvis at gå på gaden og demonstrere. Der er uden tvivl forhold nok at demonstrere imod, men spørgsmålet er om alle de mange demonstrationer reelt gør en forskel og formår at forstyrre den politiske offentlighed? Er alle de mange læserbreve, kritiske artikler og protestmarcher egentlige voldelige i betydningen transgressive, når det kommer til stykket? Det er Zizek ikke sikker på. Ifølge ham kommer et en-

gagement til fordel for lokale sager ofte til at bekræfte det allerede etablerede, snarere end at kritisere det. Man risikerer at engagement i alle enkeltsagerne udsætter den nødvendige kritik af hele systemet. Derfor er hans afsluttende eksempel på en virkelig politisk gestus, José Saramagos beskrivelse af hvorledes en befolkning stemmer blankt og derved stiller spørgsmål til hele det politiske system med alle dets interne kampe mellem partikulære dele. Det er et eksempel på en radikal handling ifølge Zizek. At trække sig tilbage og nægte at spille spillet. Så viser det sig nemlig at samfundet ikke hænger sammen, at der ikke er noget, at nutidens demokratier er helt tomme. Det politiske engagement skal således ikke blot være en afdæmpet holdningstillkendegivelse,

det skal være radikalt, og det skal sigte på at adressere totaliteten, ikke blot partikulære emner. For Zizek er ønsket således mere vold i betydningen reel klassekamp og ikke kun sporadiske lap-peløsninger, der ikke formår at bremse den langt mere omfattende destruktion, som den nuværende kapitalisme nødvendigvis vil medføre på længere sigt. ■

”

Zizek går til angreb på venstrefløjens fremherskende dogmer

Psykens historier i Danmark

PSYKOLOGI. Den moderne coachingbølge bør sætte spørgsmål ved hvilke styringsredskaber man skal acceptere som arbejdstager, også selvom man loves selvrealisering, autonomi og medbestemmelse. En ny antologi giver svar, men rejser flere spørgsmål.

Af **Louise Hansen** (læser psykologi på Århus Universitet)

Svend Brinkmann og Peter Triantafillou : Psykens historier i Danmark – om forståelsen og styringen af sjælelivet Samfundslitteratur 2008, 220 sider, 198 kr.

Marxismen har sejret! Det selvrealiserede, autonome menneske står med det ene ben i det fremtidige socialistiske samfund, idet det frit kan indgå i teams og arbejde fleksibelt og selvstyrende! Der har på dele af venstrefløjens bredt sig den misforståelse, at de moderne arbejdsformer er langt mere humane og "socialistisk inspirerede" end tidligere tiders specialiserede og monotone arbejdsforhold. Artikelsamlingen *Psykens historier* i Danmark tegner et andet om end utilstrækkeligt billede som bør bidrage til selvransagelse blandt dele af venstrefløjens.

Antologien *Psykens historier i Danmark* omhandler den historiske udvikling af forståelsen og styringen af sjælelivet og kommer på en let tilgængelig måde omkring denne problemstilling fra flere vinkler. Individet skal som aldrig før selv tage ansvar for sin egen psykiske sundhed og sygdom, pointerer flere forfattere i *Psykens historier*.

Denne praksis har ifølge Hansen, adjunkt i samfundsfag og psykologi, rod i den humanistiske psykologi som påstår at mennesket har en iboende udviklingstendens der lader det udvikle sig imod et stadig

sundere og mere autonomt (læs: liberalt) væsen hvis det ellers ikke forstyrres af udefrakommende forhold (læs: samfund). Denne tro på selvudviklingens hellige gral findes også i den coachingbølge som er skyllet indover Vesten som en tsunami; Har du problemer, skal du klare dem selv - sociale og økonomiske reformer er naturstridige! (Risbjerg og Triantafillou). Psykologien har aktivt været med til at skabe den type mennesker som på et givent tidspunkt er brug for på arbejdsmarkedet, ved at give dem redskaberne til egen selvstyring (Nielsen og Brinkmann).

Hvad har marxister med det liberale menneskesyn at gøre? Triantafillou har en provokerende påstand; i forbindelse med ungdomsoprøret i 1960'erne kritiserede marxister den fremmedgørelse som mange arbejdere led under. Arbejdsdeling og manglende medbestemmelse blev set som årsagen, og resultatet blev udvikling af psykologiske ledelsesstrategier med henblik på medarbejderudvikling, teamwork og autonomi, som skulle modvirke fremmedgørelse med det formål at skabe øget profit til virksomhederne. Marxister blev derved ufrivilligt samarbejdspartnere med nylib-

eralisterne i skabelsen af den nok mest effektive psykologiske disciplinering af arbejdskraften nogensinde.

Bogens konklusion er klar: Syntet på psyken og dermed på mennesket er betinget af produktionsforholdene i sam-

” Individet skal som aldrig før selv tage ansvar for sin egen psykiske sundhed og sygdom

fundet. Så langt så godt. Psykens historier i Danmark får nogenlunde afdækket dette forhold og afsløret den humanistiske psykologis ideal om selvrealisering som et liberalt menneskesyn. Desværre kommer analysen ikke meget længere. Risbjerg og Triantafillou identificerer coaching som udtryk for nyliberalisme, men samtidig slår de coaching hen som en selvgenereret folkelig bevægelse. De ser altså ingen ideologisk og målrettet indsats i fænomenets opståen. I samme stil ser Hansen selvudviklingsidealet i psykologien i dag som resultat af mere eller mindre vilkårlige historiske forhold der tilfældigvis passer som fod i hose med den nyliberale dominans. Analysen bevæger sig aldrig op i klassekampsperspektiv, og luften fiser ud af den halvt oppustede ballon.

I det hele taget bærer flere af artiklerne præg af en udpræget modvilje mod at se nogen form for ideologisk intention i de samfundsmæssige bevægelser (for eksempel Nielsen). Nogle af forfatterne sætter en ære i ikke at værdisætte de konklusioner de når frem til, og på den måde amputerer de deres eget Foucault-inspirerede projekt om at destabilisere nutiden. De bliver reelt reproducenter af den herskende borgerlige ideologi. Den gentagne brug af diskursbegrebet som henviser til troen på at virkeligheden er socialt konstrueret og formuleret gennem sproget, gør også at man må sætte spørgsmålstegn ved hvad bogens projekt overhovedet er. Et så reaktionært syn på

verden er i hvert fald en garanti for at man aldrig får ændret noget. Et grelt eksempel findes hos Nielsen der afslutter sin artikel med at konkludere at: "(...)indenfor rammerne af den nye fleksible kapitalisme ligger også muligheden for at formulere andre typer af viden og magtspil - en mulig opgave for en fremtidig pædagogisk psykologi?" (s. 139). Mage til uambitiøst projekt skal man lede længe efter!

Bogens vigtigste bidrag til venstrefløjen i almindelighed er uden tvivl at den indirekte opfordrer til at vi må se kritisk på vores egen brug af den videnskabelige socialisme. Idealerne for arbejdets organisering under det socialistiske samfund kan ikke gennemføres under kapitalismen. Medbestemmelse og autonomi på arbejdspladsen vil aldrig kunne eksistere reelt under kapitalismen, og fremmedgørelsen vil altid eksistere under denne styreform da dens væsen netop er udbytningsforholdet mellem kapitalist og arbejder. Moderne managementformer skjuler imidlertid dette faktum for individet der måske ikke længere er bevidst om sin egen fremmedgørelse men må tage til takke med den kropslige fremmedgørelse, i form af stress, udrændthed og sygdom. Det er på tide, at vi tager konsekvent afstand fra

kapitalisternes styring af "de menneskelige ressourcer". Vi har, som Triantafillou siger, "næppe behov for øget selvrealisering gennem arbejdet, men snarere behov for en øget fremmedgørelse fra arbejdet" (s. 183). Hørt!

99 Et så reaktionært syn på verden er i hvert fald en garanti for, at man aldrig får ændret noget

Højrebølgen og venstrefløjens ansvar

Af **Staffan Dahllöf**, maleri af Jeppe Lauge

Magnus Marsdal: FRP-koden Hemmeligheten bak Fremskrittspartiets suksess, Forlaget Manifest 2007, 350 sider, 99 NOK

HØJREPOPULISME. *Hvad får arbejderklassen til at stemme på højrepopulistiske partier? En ung journalist i Norge undrede sig over det, men han måtte flytte ud i Oslos forstæder for at møde arbejderklassen, og her knækkede han FRP-koden.*

Dagen hvor Villy Søvndal får en ministerbil ligger måske ikke lige om hjørnet. Og det er nok heller ikke i morgen at Pia Kjærsgaard samler 30 procent af de danske stemmer. Men begge ting befinder sig muligvis inde for de muliges rækkevidde.

Skift navnet Villy Søvndal ud med Kristin Halvorsen, og Pia Kjærsgaard ud med Siv Jensen, så passer det hele straks bedre. Så er vi i Norge hvor SF-pendanten Socialistisk Venstreparti har syv pladser i regeringen, men hvor Fremskrittspartiet (FRP) er det største parti med en tilslutning på 31,7 procent af de norske vælgere.¹ Hvordan det kan være at et højrepopulistisk parti stormer frem, mens en socialdemokratisk ledet regering med Socialistisk Venstreparti deltagelse regerer, har journalist og forfatter Magnus Marsdal ikke kun ét, men flere bud på, på trods af den lidt vildledende titel *FRP-koden, Hemmeligheten bak Fremskrittspartiets*

*suksess.*² For der er ikke tale om en enkelt kode eller hemmelighed. Fremgangen for det norske Fremskrittsparti handler om dygtigt fodarbejde fra partiets side, men i høj grad om følgerne af det norske socialdemokrati Arbeiderpartiets "Blair-ificering" og tilslutning til sociologen og New Labour-ideologen Anthony Giddens verdensbillede om at industrisamfundet er afløst af et videnssamfund med en voksende og "kreativ" middelklasse, og hvor klasser og klassekampe i øvrigt ses som udrangerede forklaringsmodeller.

”

**Marsdals
pointe er
at vise hvordan
højrepopulisme og
venstreelitisme
forstærker og
betinger hinanden**

Samtidigt, og det er noget af et paradoks, viser Marsdal, at FRP har en nyliberal grundholdning og står for en økonomisk politik der er stik modsat de mange vælgernes egne interesser. Forklaringen på at det kan lade sig gøre, er, i følge Marsdal, at det hidtil er lykkedes FRP konsekvent at tale om andet end de grundlæggende præmisser for økonomi og politik.

Staffan Dahllöf er freelancejournalist og tilknyttet avisen NOTAT og netavisen EUobserver.dk

Hemmeligheden bak
Fremskrittspartiets suksess

Heri har man været godt hjulpet af den store konkurrent Arbeiderpartiets tilsvarende uinteresse for at sætte afgørende magtsspørgsmål på dagsordenen. Hvis Magnus Marsdals gode råd til den politiske venstrefløj skulle koges ned til en enkelt sætning så ville det måske være et udsagn fra selv samme på et debatmøde i SF-regi i København i juni hvor han sagde: "Når man afpolitiserer økonomien, politiseres alt andet."

Nogle af forklaringerne på FRP's succes er måske udpræget norske så som det ekstremt elitære træk som tilsyneladende præger ledelsen af Arbeiderpartiet, af Marsdal kaldt for Armanidemokraterne, og hvis segment af vælgere med høj uddannelse omtales som Jens & Jonas-klassen, efter partilederen Jens Stoltenberg og udenrigsminister Jonas Gahr Støre.

Paralleller til de danske partiers "DJØF-ificering" og til omtalen af Helle Thorning-Schmidt som "Gucci-Helle" er selvfølgelig ikke langt væk, men så er der også tale om paralleller, og ikke om en udviklingskopi.

Andre forklaringer på de norske højrepulisternes fremgang er mere almengyldige, som den om en nærmest afgrundsdyb social og kulturel kløft mellem store dele af arbejder-klassen, og de partier som mener at tale

på klassens vegne. Dette illustreres allerede i udgangspunktet for Marsdals bog: For overhovedet at komme i kontakt med de arbejdervælgere som stemmer på Fremskrittspartiet, fandt Magnus Marsdal sig nødt til at opgive sin faste stilling som journalist på dagbladet Klassekampen og flytte ud i forstæderne hvor arbejderklassen bor. Hverken i redaktionen eller i avisens spalter havde han nogen kontaktflader til den tredjedel af de norske vælgere som bar Fremskrittspartiet til den stilling partiet har i dag.

I de afsnit er Marsdal skarp, men også sjov og provokerende. Som barn af "proletariserede" venstrefløjsaktivister har han et godt øje til både store og små sociale markører, i alt fra brug af fornavne, til boligindretning, herunder hvad det vil sige at bruge møbler i henholdsvis lyst og mørkt træ. De eksempler kunne lige så godt være hentet fra en dansk eller svensk dagligdag.

På ovennævnte debatmøde med forfatteren var bekræftende kommentarer og spørgsmål, men også enkelte vrede udbrud om "arbejderisme".

Marsdals pointe er dog ikke at udnævne sig selv til smagsdommer i hverdagens mange værdikampe, men at vise

” Bogen burde for længst have været påpeget og diskuteret af den danske venstrefløj

hvordan højrepopulisme og venstreelitisme forstærker og betinger hinanden:

”Vi har set at Jens & Jonas-klassen udmærker sig ved at ligge til venstre for folk i almindelighed i værdipolitiske spørgsmål, mens de ligger til højre fra arbejdere og funktionærer både i AP og FRP når det gælder arbejdermagt og omfordeling. Så længe dette lag (i Arbejderpartiet – SD) lægger præmisserne for venstresiden, kan Carl I. Hagen (FRP’s daværende formand – SD) være tryk ved at

der ikke sættes en radikal økonomisk politik på dagsordnen fra den side. Og det skal Hagen være glad for.”

Og så er der afsnit som for længst burde have været påpeget og diskuteret af den danske venstrefløj – som for eksempel analysen af det danske folketingsvalg 2001, hvor Magnus Marsdal pointerer at i traditionelle velfærdsspørgsmål som synet på hvor meget samfundet skal satse på sundhedsvæsenet og pensioner, lå Dansk Folkepartis vælgere længst til venstre af alle!³ Og det var heller ikke sådan at udlændingepolitik generelt blev opfattet som vigtigere end velfærdspolitik.

Det der skete ved valget 2001, var at værdipolitiske spørgsmål blev opfattet som vigtigere end økonomisk og politiske spørgsmål i selve valgøjeblikket.

Marsdal beskriver et fælles forløb for højrepopulismens fremgang i flere europæiske lande:

”Højresiden kører knaldhårdt på værdipolitiske spørgsmål, fordi sådan vinder man de arbejderstemmer. Venstrefløjspartierne kører på værdipolitiske spørgsmål for på den måde at kompensere tabet af kompetence inden for økonomisk politik. Meningsdannerne og journalister ser at ingen bekymrer sig om økonomiske classesager længere, og satser alt på indvandring og kultur.”

Så bliver det svært fristende at overføre de norske erfaringer på danske tilstande og løfte en formanende norsk pegefinger i Villy Søvnalds retning.

Men det skal man muligvis lade være med,

SIV JENSEN ■

eller i hvert fald kun gøre efter visse overvejelser. En årsag til at være forsigtig med parallellerne er at Dansk Folkeparti ikke har den markedsliberale automattilgang til økonomisk politik som norske FRP. Tværtom optræder jo Dansk Folkeparti som VK-regeringens sociale revser. Hvorvidt det er troværdigt og konsistent, kan diskuteres. Det forhindrer bare ikke at det er en del af partiets selvforståelse at fremstå som socialdemokratiet "classic", og at den forståelse er spredt et pænt stykke uden for partiets indre kredse.

En anden forskel fra det norske er hele komplekset med den danske udlændingepolitik - i øvrigt et sprogligt begreb som hverken findes på norsk eller svensk hvor man taler om "indvandrere" uanset om det handler om politiske flygtninge, familiesammenførte eller efterkommere fra tidligere decenniers rekruttering af arbejdskraft.

Den danske udlændingepolitik er jo ikke noget som Pia Kjærsgaards har patent på. Ved folketingsvalget i 1998 hvor Uffe Ellemann Jensen stadig var Venstreformand, hed det således i valgannoncerne at "Venstre vil skærpe bevogtningen af den danske grænse" og "Venstre vil sikre at flygtninge ikke forvandles til indvandrere".

Udlændingepolitikken, hvor bestræbelserne

er at begrænse familiesammenføring, er blevet den helt centrale krumtap i den politiske debat og er nu også en del af SF's og Socialdemokraternes kommende valggrundlag, om end det for SF's vedkommende, i følge formand Søvnald, er af taktiske eller strategiske grunde, mere end af overbevisning. Og det kan jo være rigtigt set og gået af SF, måske.

Pointen er bare at denne konsensus om udlændingepolitikken har afpolitiseret det område i en sådan grad, at selve forestillingen om at en anden regering er mulig, er funderet på at politikken i givet fald vil blive den samme.

Her findes ikke engang en værdipolitisk kamp tilbage at tabe.

Det er den slags funderinger Magnus Marsdals *FRP-koden* giver næring til. Den handler om højrepopulismen, men beskæftiger sig i lige så høj grad med venstrefløjens ansvar.

Det er sagt som en anbefaling. ■

1. Meningsmåling i Bergens Tidenden den 1. august 2008.

2. Udkommet på svensk i efteråret 2008 under titlen "Högerpopulismen dissekerad", Celanders Förlag

3. Her læner sig Marsdal op ad "Højredrejningen i 1990'erne - En analyse af årsagerne til den stemmemæssige højredrejning ved folketingsvalgene fra 1990 til 2001". Speciale af Jimmy van der Brugge og Henning Voss, Århus Universitet, 2003

Økonomi på en anden måde

Af **Mattias Tesfaye**

Rune Skarstein: Økonomi på en anden måde, Abstrakt forlag
2008, 428 sider, 345 NOK

ØKONOMI I. I en tid med finans- og energikrise er der behov for nye analyser af økonomien. Derfor er det forfriskende at den marxistisk inspirerede økonom Rune Skarstein publicerer et værk der ikke blot analyserer kapitalismens fremkomst og udvikling, men også præsenterer progressive løsninger på kapitalismens kriser.

Denne udgivelse er en elegant hybrid: Den kan både fungere som lærebog om økonomiens ABC for en engageret studiekreds, som en akademisk artikelsamling, der opsummerer hovedpointerne i moderne kapitalismekritik eller som et opsigtsvækkende indlæg i debatten om hvad økonomi overhovedet er for en videnskab.

Samtidig er det en kættersk bog. Ikke kun fordi den retter en særdeles velargumenteret kritik af Milton Friedmans nyliberalisme, men fordi den samtidig afskriver Keynes og hans sociale ingeniørkunst som et fungerende alternativ til indretningen af et moderne velfærdssamfund. Den norske forfatter og samfundsøkonom, Rune Skarstein, leverer såmænd noget så sjældent som en marxistisk inspireret og særdeles velunderbygget fortælling om globaliseringens politiske økonomi.

Økonomi på en anden måde er opbygget som en samling af ti længere artikler der alle behandler et afgrænset emne; fra feudalismens overgang til kapitalisme i første kapitel, til beskrivelser af kapitalfonde, IMF-aftaler og kinesisk kapitalisme på de sidste par hundrede sider. Teksten er ikke (kun) for

økonominørder, der forstår sig på rentedannelse, betalingsbalancer og valutabevægelser. Men man skal væbne sig med en god portion engagement, hvis man som ikke-økonom skal fange alle mellemregninger og pointer. Til gengæld kan man som læser løfte blikket fra siderne flere gange i hvert eneste kapitel og indrømme sig udfordret og belært på et niveau der har været alle anstrengelserne værd.

Forfatteren arbejder til daglig på et universitet i Trondheim og blander sig med den baggrund i den norske samfundsdebat. Som regel med skriftlige indlæg i dagspressen der formår at vende op og ned på selve præmisserne for de økonomiske diskussioner, der præger stort set hele den vestlige politikforståelse.

I *Økonomi på en anden måde* introduceres man f.eks. for simple, men overbevisende regnestykker der beviser at teorien om komparative fordele, modellen der understøtter alle politiske initiativer om frihandel, understøtter og fastholder ulandene i fattigdom. Man læser om kapitalfondenes økonomiske oprindelse og politiske trussel mod demokratiet. Og man lader sig overbevise på

Mattias Tesfaye er murersvend og medlem af bestyrelsen i 3F Bygge-, Jord- og Miljøarbejdernes Fagforening.

en aha-agtig måde om nødvendigheden af at sikre højere vækst i den offentlige økonomi i forhold til den private hvis man skal gøre sig forhåbninger om bare at fastholde status quo i velfærdssamfundet.

Den meget jordnære og praktiske tilgang til socialismen der har skaffet venstrefløjen fremgang og opmærksomhed i en række af vores nabolande, er nu også langsomt ved at komme til Danmark. Og her kan bøger som denne være med til at sikre mere solid grund under de økonomiske analyser der nogle gange kan virke lidt tyndbenede. Skarstein leverer faktisk en række forslag til hvilke konkrete politiske tiltag, der kan dæmme op for nyliberalismens fremmarch. Og han gør sig endda den ulejlighed at udvælge dem der også realpolitisk kan lade sig gøre for et land der er tilknyttet internationale institutioner som begrænser de økonomiske muligheder for de enkelte landes regeringer. Aktuelt kunne både meningsdannere og politikere i det såkaldte centrum-venstre f.eks. hente inspiration til politiske indgreb mod de finansielle transaktioner, der trækker verdensøkonomien mod recession. Skarstein foreslår en omsætningsafgift på aktier handlet på Oslos børs på 0,7 %. Og i den igangværende norske skattedebat har han foreslået afskaffelse af rentefradrasretten for beløb som overskrider 2 millioner per person samt en progression i satserne for arveafgift.

Både noter og kilder er særdeles omfattende og knyttet til hvert enkelt kapitel der afsluttes med en meget omfangsrig litteraturliste. På den måde fungerer bogen også som springbræt til en næsten uendelig række af rapporter, hjemmesider, artikler, tidsskrifter og bøger som man efterfølgende kan gå på opdagelse i. Mest opsigtsvækkende er den enorme mængde af statistik der underbygger hver eneste hovedpointe fra start til slut. Langt det meste talmateriale er fra efter årtusindeskiftet, og meget af det endog fra de seneste par år og er på den måde særdeles velegnet også i en dansk debat. Men desværre er flere af kapitlerne skrevet for 15-20 år siden, og her er det en smule ærgerligt at statistik der også er tilgængeligt nu, ikke er ført up-to-date.

Økonomi på en annen måte bliver nok aldrig en bestseller, der står på hylderne i Føtex. Den er utrolig insisterende på lødigheden, meget kompakt i sin fremstilling og måske lidt for ambitiøs på læserens vegne. På den anden side - i stedet for at kritisere det høje niveau skulle vi måske glæde os over, at der endelig er nogen, der udgiver en gennemarbejdet fremstilling af moderne økonomi uden at tale ned til folk. Det kan måske endda være at det kan sætte gang i nogle studiekredse rundt omkring. Skarstein leverer i hvert fald det perfekte omdrejningspunkt for 10 vinteraftener - én til hvert kapitel. ■

99 Bogen retter en velargumenteret kritik mod Milton Friedmans nyliberalisme Keynes' sociale ingeniørkunst

Udgives af:
Foreningen Det Ny Clarté

Ansvarshavende redaktør:
Dino Knudsen,
redaktoer@clarte.dk

Øvrige redaktion:
Jeppe Klok Due og Troels Riis
Larsen.

Henvendelse:
kontakt@clarte.dk

Adresse: Det Ny Clarté,
C/O Mediesyndikatet Monsun,
Nørrebrogade 5c, 1.tv.,
2200 København N.

Skribenter: Sammi Ala'a,
Jon Rostgaard Boiesen, Gerd
Callesen, Staffan Dahllöf, Søren
Engelsen, Michael Hunnicke,
Jørgen Knudsen, Flemming
Larsen, Holger Ross Lauritsen,
Patrick Mac Manus, Andreas
Mulvad, Mikael Nyberg, Klaus
Riis, Morten Riis, Erik Stinus,
Gert Sørensen, Mattias Tes-
faye, Christian Braad Thomsen
og Mikkel Thorup.
Gæsteskrivere: Alexander
Bengtsson, Mikkel Bolt,
Louise Hansen, Henrik Hørløv
Lund, Magnus Marsdal, Asger
Sørensen,

Oversættelse og korrektur:
Thora Heegaard.

Illustrationer: Lasse Bo
Christensen, Anders Cold, Toke
Flyvholm, Adam Hansel, Emil
Hyllested Jensen, Ib Kjelds-
mark, Robert Nyberg.
Layout: Legalizer ApS
(Suss Larsen)
Website: www.clarte.dk
Webmaster: Tobias Clausen

Oplag: 800
Tryk: Eks-skolens trykkeri
ISSN: 1902-0333
Redaktionen afsluttet:
1. oktober.

Abonnement:
Mail: abonement@clarte.dk
Privat:
1 år (Fire numre) 185 kr. Opgiv:
Navn, adresse, tlf. og email.
Institutioner:
1 år (fire numre) 295 kr.
Opgiv: Navn, adresse, tlf., email
og faktureringsadresse.

Giro: 10189178. **Netbank:**
Reg. 0265 Konto nr. 10189179

CVRnr.: 3009 2805
Announcer: annonce@clarte.dk

Debat:

HØJREPOPULISMENS SEJR?

**HIDTIDIGE FORSØG PÅ AT BEKÆMPE
HØJREPOPULISMEN HAR SLÅET FEJL**

**KAN VENSTREFLØJEN GØRE DET BEDRE?
*HØR BLANDT ANDET
PH.D. MIKKEL THORUP GIVE SIT BUD**

Tirsdag 27. januar 2009 // kl. 19:00 – 21:00 // Gratis for abonnenter // Øvrige: 20 kr.
VerdensKulturCentret // Salen // Nørre Allé 7 // 2200 Nørrebro
Tilmeld dig allerede nu på clarte.dk